

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 3 (449), serie nouă. Miercuri, 26 ianuarie 2000. Preț: 4.000 lei

Venirea domnului Țirlea a coincis cu o schimbare de orientare a revistei, care s-a situat mai mult sau mai puțin sub tutela domnului Eugen Simion. Această orientare a revistei nu mi-a fost adusă la cunoștință și n-am fost întrebat dacă, în această situație, doresc sau nu să-mi continuu colaborarea, ceea ce este, totuși, o mică nedelicatețe.

(Octavian Soviany)

Dar căprioara era robustă și, cu o forță nebănuită, împinse în sus greutatea omului, încercând să se scuture de ea. Șoferul o apăsă în frunzele căzute și, în acest timp, ea îi linse de repetate ori părul, de parcă i-ar fi cerșit compasiunea.

(Bohumil Hrabal)

De câte ori trăiesc o stare de indignare, revoltă, protest, strigăt... mă răzbum cumpărând cărți cu riscul ca a doua zi să nu am ce mânca. Apoi regret și mă pedepsesc rezervându-mi bani doar pentru o baghetă...

(Bujor Nedelcovici)

Se poate vorbi despre inițierea în vechile scrieri a primilor noștri mari scriitori, despre limba lor apropiată de aceea a cronicilor și a scrierilor religioase.

(Pavel Chihaia)

Tot o carte cu titlu impropriu, înșelând asupra conținutului, este recenta *Teoria formelor fără fond*, o antologie alcătuită de către Mihai Ungheanu dintr-o mulțime de autori...

(Alexandru George)

După cinci ani de „dascălie“ în Oașul prunilor și al „lacrimii de Turț“ băută cu Domn' Văsai, pregătindu-mă să revin pe meleagurile natale, a trebuit să predau și biblioteca școlii, fiind eu bibliotecarul acesteia; comisia, buimacă, a trebuit să ia notă că în bibliotecă erau mai multe sticle decât cărți!

(Octavian Doclin)

Experimentalismele au un cusur. Devin modă, prin urmare manieriste și, în consecință, plicticoase. Cele mai multe încercări de acest fel rămân doar pentru uzul istoricilor literari și al studenților care, mai din curiozitate, mai împinși de vreo cercetare pentru un referat reușesc să se apropie cu oarecare îngăduință de ele.

(Radu Voinescu)

„NULITATEA AGRESIVĂ“

Chemat pe post de dulău într-o emisiune televizată (că alte virtuți nu știm să aibă!), în speranța că va intimidă un președinte al unei uniuni de creație, care, cică, nu ar fi meditat mai mult la distribuirea premiilor anuale, Liviu Ioan Stoiciu a clacat chiar de la primele mârâituri, necunoscând sensul cuvântului **inamovibil**. Ce-a urmat după aceea, a fost de tot râsul. Ca în toate ieșirile sale crispate și împiedicate, de parcă ar fi stat în lanțuri chiar de la naștere, L. I. S. neagă cu vehemență orice juriu care nu-i acordă lui premiu (ar fi interesant de aflat numărul distincțiilor primite prin astfel de metode!), laudă fără jenă pe aceia care-l onorează, întinde laba și scurmă în gunoaie atunci când îl părăsesc ideile (dacă s-a întâlnit vreodată cu ele!), latră furibund la toți aceia care-i trec înaintea sau îl ignoră cu nonșalanță. Chestiune de educație! * Ca orice spirit primitiv, îmbăloșează activitatea unor guvernanti și parlamentari, fiindcă niciodată nu s-a lipit de el protocolul nuanțelor. După ce aruncă noroi asupra tuturor scriitorilor demnitari, nu-i lasă în plata Domnului nici pe creatorii altor domenii: „Nu mai pun artiștii parlamentari la socoteală (regizori, pictori, muzicieni, actori). Praful s-a ales de mandatul lor de parlamentar, n-au mișcat un deget pentru soarta culturii române... Las la o parte ministrii Culturii, toți o apă și-un pământ“. * Chinuindu-se să aducă semenii la propria-i condiție, Stoiciu hămăiește: „Să mai rețin doar că autonomia de sine, ridicată în slăvi și în România după Revoluție, scoate în față în primul rând **nulitatea agresivă** (s.n.)“. Nu-ți vine să crezi: Stoiciu își recunoaște filiera! Conștient, inconștient?! * Cum colții lui sunt într-un veșnic tremur, nu întârzie să declanșeze un nou atac. „Nicolae Manolescu are o grea responsabilitate față de eternitate. La Judecata de Apoi i se va pune în cărcă, în primul rând, domniei sale, toată mediocritatea de tranziție în care ne complacem de la Revoluție (uneori sub acoperirea preceptelor postmodernismului)...“ * După asemenea scâncete ce animă până și umorul involuntar, nu poți decât să-ți faci cruce. Semn cu care nu-i familiarizat și L. I. Stoiciu. Lătrând tot timpul, uneori chiar fără să știe de ce o face, se aseamănă izbitor cu potaia care trăiește, îndeosebi, din vărsături.

Editori:

■ **Uniunea Scriitorilor din România**

■ **Fundația Luceafărul**

Cu sprijinul Fundației Soros pentru

o Societate Deschisă și al Ministerului Culturii

Redacția:

Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Simona Galatchi (corector)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 659.67.60,
fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala

sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

Tehnoredactare computerizată:
FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

putem fi citați pe internet la adresa:

http://bic.romlit.ro/email_luceafarul@bic.romlit.ro

SCRISOARE DESCHISĂ

Domnule Procuror General al României,

La ora când citiți aceste rânduri sunteți probabil în casa dumneavoastră, alături de familie sau prieteni. Casa vă este întreagă și prietenii sănătoși. Acum știți că nu a avut loc nici un cutremur pe 15 sau 16 ianuarie. Probabil, fiind un om instruit, v-ați dat seama de mult că nu va fi.

Dar nu toată lumea este la fel de lucidă și instruită ca dumneavoastră sau ca alți oameni care și-au văzut de treabă în ultimul timp.

Mulți alți români au fost speriați de posibilitatea unui cutremur. Și mai sunt. Odată și odată el va veni. Nimeni însă nu știe când. Nimeni, chiar dacă ar ști, nu are voie să stârnească panică anunțându-l. Nimeni, chiar dacă un ins ar vrea să provoace panică anunțând cutremurul, nu are voie să mediatizeze în mod interesat și necritic o asemenea "prognoză".

De aceea, Domnule Procuror General al României, vă rog să luați măsuri în conformitate cu legea penală pentru pedepsirea celor care au făcut, în folosul lor personal, afirmațiile grave, perturbatoare ale existenței oamenilor. Adică împotriva numitului Hâncu Vergil și a ziaristilor care i-au propagat aberațiile. O asemenea "bombă socială" a fost folosită, desigur, într-un scop necurat. Adică propagarea ei a fost făcută cu rea-credință. Când este știut (în comunitatea științifică) faptul că nimeni nu poate prezice cutremurele, a afirma contrariul pe canale mediatice care se adresează unor mase de oameni care nu știu ceea ce știu experții este o evidentă încercare de manipulare cu rea-credință.

Eu unul, ca inginer constructor, știu ceva despre cutremure. Știu mai puține des legi. De aceea nu cunosc încadrarea juridică pentru fapta numitului Hâncu și a ziaristilor care au răspândit zvonul. Vă rog să mă ajutați, găsind-o dumneavoastră.

Indivizii trebuie neapărat pedepsiți. Nu știu ce prevede legea, dar sper că e destul de aspră. Cred că închisoarea pe viață ar fi, în lipsa pedepsei cu moartea, o răsplată potrivită. Dar, în sfârșit, nu e treaba mea, să primească doar cât prevede legea și gata.

Altfel, peste o lună, o să vină altul să spună că apa dintr-un oraș e otrăvită, că locuitorii zonei X transmit o boală mortală prin simpla atingere sau orice altceva. Asemenea "știri" ipotetice nu-s cu nimic mai grave decât ale numitului Hâncu și ale ziaristilor flămânzi din jurul lui. De aceea vă rog încă o dată să vă sesizați și să-i trimiteți în judecată. Dacă prezentul text nu este suficient, vă rog să-mi spuneți cum și unde să mă adresez pentru ca, în numele oamenilor cinstiți și normali, să-i denunț justiției pe indivizi.

Horia Gârbea

acolade

MALADII ȘI RETARDAȚI

de MARIUS TUPAN

O nouă specie e pe cale să capete drept de cetate, dar și de audiență. În recipiente voluminoase par a intra, la grămadă, prezicători, sicofanți, vaticinari, colportori, contestatari și mulți alții veniți dinspre zona paranormalului. Apariția schizofrenicului Hâncu, care a făcut multe victime (la propriu și la figurat), stimulează întrebarea: Cine plătește pentru groaza inoculată în cei slabi de înger? Aniversările „Eminescu“ nu au fost lipsite de comentarii acide și chiar demolatoare, căci destui anonimi, neputându-se împăca totuși cu soarta lor ingrată, au încercat să iasă cumva la rampă. Nu i-a interesat ce impresie fac. Importante rămân pentru ei stârnirea valurilor, lansarea de focuri artificiale. Pentru acest paragraf, Premiul „Eminescu“ din acest an, Cezar Ivănescu, avea o atitudine tranșantă. Și, am zice noi, pe bună dreptate. Fiecare persoană are dreptul să conteste oricând și orice, dar crizele sale instinctuale trebuie să rămână în familie, pe stradă, într-un grup de prieteni, nicidecum în spațiile instituțiilor publice sau ale mass-media. Acolo trebuie invitate și ascultate numai autoritățile în domeniu. Dar acest principiu nu e respectat în primul rând de unii care dețin, din întâmplare sau grație conjuncturilor, posturi și posturi. Și, dacă li se oferă un microfon, cred că s-ar afla în vecinătatea adevărului, dar și al preceptelor morale. Maladia seismelor apocaliptice dar și a dărâmarilor de statui i-a contaminat pe mulți retardați, care continuă să întrețină, grație poziției lor administrative, confuzia și groaza, în speranța că vor atinge un record de audiență. Înclinațiile astea stahanoviste cu un grad sporit de morbiditate, au efecte imprevizibile într-o societate ca a noastră, care-și prețuiește tot mai puțin valorile autentice și-și promovează impostorii pe toate undele și canalele. Rău înțeleasă și fortificată cu tofelul de anabolizante, democrația românească de azi pare să-și arate mai ales purulența epidermică.

CONDIȚIE UMANĂ ȘI CONDIȚIE ISTORICĂ

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Filosofia socială, precum și filosofia istoriei refuză, în general, abordarea propriu-zis ontologică a omului. Dacă ontologia ar explica integral omul, atunci sociologia, psihologia, antropologia și istoria ar deveni inutile. Hegel a spus lucrul acesta în modul cel mai direct: dacă omul ar fi perfect, orice cunoaștere a conjuncturilor sale ar fi lipsită de sens - lipsită, mai exact, de obiect. Diversitatea umană și evoluția omului pot fi cercetate doar situând fenomenele acolo unde le este locul, deci pe terenul imperfecțiunii. Rămâne totuși de stabilit ce este perfecțiunea și ce este imperfecțiunea. Ontologia umanului creează, în aparență, exclusiv imaginea unui om-prototip - a ideii de om, s-ar putea spune, în sens platonian - condamnând astfel ființa omenească la un statut din care nu poate ieși, pe care nu îl poate depăși fiind astfel, în același timp, condamnarea sa și reducerea, sub semnul înșelător al permanenței, la inexistență. Am discutat, în altă parte, disjunctia -

ă ontic și obligatorie cognitiv - dintre ființă și existență: ființa ființează, nu există, căci ea este exclusiv în raportarea la sine - existența există, dar nu prinde ființă, într-o permanentă raportare la alteritate. Natura ființei este obiectuală (obiectul: ceea ce este în referențial propriu, existând totuși), esența existenței este realitatea (realul: ceea ce este în referențial exterior) - obiectul real include ființă și existență. Care este, atunci, adevărata natură a omului? Omul este apt să se separe de sine, și ca atare, el poate atinge atât unitatea pe cât și o amplă multiplicitate de planuri în interioritatea sinelui - ca atare, el se poate raporta la sine ca ființă, se poate raporta tot la sine (în disocierea de planuri) ca existență, atingând atât separat, cât și simultan, condiția ființării și cea a existenței, a irealității, a

non-obiectualității, sau a obiectualității reale. Pe seama retragerii omului, a spiritului uman, dincolo de orizontul deja trăitului, are loc intraspiritual - ceea ce înseamnă nu doar cognitiv, ci și existențial - regresia (de ce nu spunem de obicei progresia?) aristotelică înspre infinit. Pe seama acestei naturi deschise ni s-a spus - dintotdeauna - că suntem creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Problema este una singură: că suntem abordați exclusiv ca ființă dinspre ontologic și suntem considerați exclusiv ca existență de către filosofia socială, istorică, antropologică, de către psihologie și - evident - de către politică. Ni se neglijează natura deschisă și - din această cauză, sau poate nu din această cauză - eșuăm.

Problema omului este eșecul său inevitabil: „What might have been and what has been/ Point to one and, which is always present“.

Eșecul sau sfârșitul - care este veșnic prezent - vine, din punct de vedere strict operațional, din spiritul critic, această marcă inextricabil umană, care însă este totodată caracteristica primă a omului occidental. Critica este ceea ce induce inexistența, deci elementul obligatoriu al existenței - curățarea terenului pe care se clădește. Dar la sfârșitul actului de a clădi, ce urmează să se înalțe, să fie edificat? Nimic altceva decât ființa. Alienarea, eșecul în ultimă instanță, este conștiință (critică, în originea sa) a absenței ființei din natura actuală a omului - conștiință, a faptului că existența nu este decât existență și nimic mai mult decât atât. Alienarea este golirea de ființă a existenței; existența este însă, în sine, divizare - omul se divizează în întregimea naturii sale, dar în latura de pură existență totul este divizat. La capătul alienării, divizarea devine pulverizare - aceasta este,

sub raport psihic, schizofrenia. Pe această cale se ajunge la înțelegerea ființei: ceea ce unește fragmentele disparate ale existenței - ființarea prin raportare la sine face astfel încât sinele poate transcende timpul; doar în timp însă, ființa participă la real.

Ființa nu se poate regăsi, însă, întregă în interiorul naturii umane pentru simplul fapt că ea se epuizează - parțial sau total - sub presiunea divergențelor existenței. Contactul ființă-lume (ca realitate) este sursa inerentă a alienării și eșecului. Retragerea în ființă este irealitatea; abandonul în existență este alienarea, ca fragmentare sau pulverizare a propriei naturi. Care este soluția existenței umane? A intra în existență având drept ghid permanent ființa, a te retrage în ființă numai pentru a da mai multă consistență existenței. În tratarea alienării, Jean Jacques Rousseau, Karl Marx, Theodor Adorno, Erich Fromm, Jean Paul Sartre, Michel Foucault - toți - refuză apelul la o explicație (ținând de natura ontologică și existențială umană. Aceasta din urmă ar retrage omului libertatea și deci potențialul activ, evolutiv. Lucrurile pot sta așa numai atâta vreme cât abordarea ontologică este desprinsă de cea existențială. A căuta o explicație - și o soluție - a alienării într-un plan nu înseamnă decât tot alienare: adoptarea unei perspective alienante cu privire la om, viziune critică asupra a tot ceea ce pot oferi alte unghiuri de abordare a umanului. Omul nu satisface separat nici imaginea sa existențialistă și nici aceea eleat-ontologică.

Eșecul științei (în împlinirea omului pe deasupra presiunilor alienante), precum și acela al politicii, vine din tratarea exclusiv existențialistă a omului; omul ființează așa cum există - se scufundă în timp spre a-l transcende, iese în afara propriei sale individualități, spre a se raporta din nou la sine. Anistorismul intelectual poate fi politica regăsirii de sine a omului, dincolo de circumstanțe - ratat filosofic, apolitismul, ca egocentrism anti-politic, devine o altă înstrăinare.

minimax

CUBUL DEZINFORMĂRII

de ȘERBAN LANESCU

Nu trebuie ca, mai ales, cunoașterea dezinformării se devină o dezinformare de gradul doi. Această recomandare poate fi găsită la pagina 18 a unui așa-zis **Tratat de dezinformare** al lui Vladimir Volkoff, tradus din limba franceză și pus în circulație de editura **Antet** (fără an de apariție și titlu original!), cu o pefăție semnată Dr. Gheorghe Arădăvoaice. (Arădăvoaice...? Dacă nu mă-nșel, numele îmi sună cunoscut și parcă l-am citit/auzit undeva în legătură cu maica noastră Securitatea.) Or, dacă poate fi concepută o dezinformare de gradul doi, la pătrat, de ce n-ar fi posibilă și dezinformarea la cub? Și întrucât răspunsul afirmativ este, barem în principiu, indubitabil, atunci, mai departe te-ntrebi cam cum ar arăta cubul dezinformării? Spre duminire lectura cărții lui Volkoff este un exercițiu util, plăcut chiar, textul fiind astfel meșteșugit încât să fie prizat de toată lumea, de la savanți, să zicem, până la, iarăși să zicem, coafeze. Operația (ludică) de ridicare la cub a dezinformării o constituie însăși recomandarea inițial citată și care se corelează cu un avertisment din ultimul capitol al op(i)ului: „Să fim atenți - atenția semnifică receptivitate dar și reticență - la rarele scrieri care denunță dezinformarea.“ Rarele scrieri printre care, bineînțeles, autorul și-o înscrie pe a sa,

încercând și probabil că reușind să dezinformeze tocmai prin demontarea/explicitarea tehnologiei dezinformării. Am ajuns astfel la umplutura prăjiturii, adică dezinformarea de gradul doi, rețeta fiind asemănătoare întrucâtva cu un gen/tendință (post-modern/ă!) din show-urile de iluzionism în care maestrul își revelează tainele meseriei și, arătându-le spectatorilor cum îi păcălesc, le subtilizează bijuteriile sau ceasurile. Așadar, pe de o parte, cartea lui Volkoff prezintă cu minuțiozitate și pe-nțelesul tuturor tehnicile dezinformării prin referire la propagandă, publicitate, intoxicare și manipulare, iar pe de altă parte, concomitent, îi furnizează cititorului o sumedenie de exemplificări, diferite cazuri din istorie începând cu războiul din Troia și până la... războiul din Kosovo! De unde și o primă remarcă. Deși transmisia în direct a „revoluției“ din România constituie o culme a genului (chiar dacă a fost prompt demontată de Radu Portocală în **România - autopsia unei lovituri de stat**, și publicată tot în Franța, în 1990, plus ce s-a mai scris după), „tratatul“ lui Volkoff nu reține însă decât, în treacăt, câteva rânduri despre păcăleala grotescă a cadavrelor de la Timișoara. Ce ar fi apoi de remarcant pe parcursul pomenitei incursiuni istorice este afirmarea recurentă de către autor a atitudinii sale an-

ticomuniste, iar despre Departamentul A din K.G.B. aflăm, vai, o noutate, cum e-a fost „cea mai bună agenție“ de dezinformare. De remarcant atitudinea anticomunistă pentru că astfel se construiește credibilitatea discursului așa încât cititorul să înghită nada cu cârlig cu tot în capitolul XVI, **Un studiu de caz**, dedicat războaielor din fosta Iugoslavie. Repede spus, în capitolul respectiv este spălată de sânge politica regimului Miloșevici prin incriminarea fără echivoc a N.A.T.O. („care este chemat să devină jandarmul lumii“) și a Statelor Unite care „doresc ca Europa să se unifice, pentru - ciudată logică! - a slăbi națiunile europene, dar sub o formă dezavantațioasă și, de preferință, împotriva Rusiei.“ (p.188) Iar cât privește finețea lucrăturii, în tot capitolul - conținând miza principală a cărții -, fiind prea compromis, nu se pomeneste nici măcar o dată numele lui Miloșevici, invocându-se numai sârbii și/sau Serbia ca victime ale dezinformării occidentale. Ce mai trebuie să deducă cititorul ar fi că, o dată prăbușit comunismul, Imperiul Răului este reprezentat de Occident, în general, și de U.S.A., în special, căci acolo, „în Statele Unite se practică liberalismul absolut al informației, adică o libertate deplină acordată terorismului intelectual.“! Bașca victimizarea en passant a bieților Sadam Hussein și Noriega, sau a lui Elfin pe care (precum la noi a bietului domn Văcăroiu) numai mass-media l-a făcut bețiv. Lectură plăcută și noapte bună copii!

P.S. Dac'or fi având, la cercul de studii al P.R.M. cartea lui V.Volkoff a fost inclusă cu siguranță la bibliografia obligatorie.

În noaptea de Ajun mi-am evocat sărbătoarea din copilărie, cu sticlirea firelor de beteală pe crengile de brad, cu gândul la pruncul Iisus care, în ieslea din Bethleem, s-a aflat în lume pentru a arăta calea pe care ne aflăm. Liniștea cobora asupra casei noastre, nimic nu tulbura simțămintele pioase, glasul cristalin al colindătorilor, lumina fără umbră a lumânărilor. Pacca acoperca acoperișurile încremenite ale orașului.

Totul s-a petrecut altfel decât la München, unde mă aflu acum, cu vitrinele puternic luminate, prezentând o paradă de manechine elegante și jocuri de păpuși mecanice, cu marile piețe acoperite de cabane, imitând așezările primitive, cu dulciuri și fructe exotice, având în mijloc o iesle multicolor, „Kripperl“, cu personaje somptuoase înveșmântate, evocând nașterea Mântuitorului. S-au anunțat și s-au pregătit deja, de Sfintele Sărbători și de acest început de mileniu, aici, la München, ca și la Berlin, Paris, New York, explozii de raze artificiale în înaltul nopții, prezența omenească sfidând legile universului, soarele propriu risipind întunecimea naturii. Un articol din importantul ziar german „Süddeutsche Zeitung“, evocă aceste „uriaeze izvoare de lumină“ sub titlul „Iluminări în trecutul întunecat“. În intenția autorităților, aceste mănunchiuri uriaeze de raze au fost „cel mai mare spectacol din lume al mileniului“ și ele au folosit nu mai puțin de 3,8 milioane de volți.

Este o orgolioasă - și justificată - năzuință de egalitate și până la urmă de a domina lumea în care trăim dar pe care, încă, o ignorăm. Și, în legătură cu acest aspect al condiției noastre, îmi permit să evoc o foarte interesantă expoziție de aici, din München, de la Haus der Kunst, intitulată „Leonardo da Vinci - Codex-ul Leicester în oglinda prezentului“. Sunt expuse cele 18 foi duble ale acestui Codex, cu scrisul și schițele lui Leonardo, cu preocupările sale despre fenomenele naturii - astronomice, atmosferice, paleontologice, geografice, geologice - despre manifestările și cauzele lor, tema centrală fiind, după însăși cuvintele autorului „trupul pământului“, cu transformările sale uriaeze, mișcarea apelor, lumina și culoarea atmosferei. Marele artist propune proiecte pentru poduri, canalizări și apărarea de inundații, motiv pentru care el însuși se consideră „inginer“.

După Renaștere și adaosurile pe care Leonardo da Vinci le-a adus cunoașterii omenești, a fost epoca Luminilor, în care s-au continuat investigațiile științifice, dezvoltarea și stăpânirea tainelor naturii, când învățații s-au preocupat mai puțin de tradiția spiritualității europene, de trăsăturile morale ale evului mediu, de înfăptuirile artistice medievale.

Numărul din decembrie 1999 al revistei franceze „Magazine littéraire“ este închinat unei teme oarecum surprinzătoare prin originalitatea ei, și anume **Modernitatea Evului Mediu**, autorii propunându-și printre altele, să decripteze în operele moderne, mesajele purtate, de-a lungul timpului, de izvoarele medievale. Găsim și numele reputatului istoric Jacques Le Goff, care propune, cu argumente judicioase, o altă interpretare a Evului Mediu, arătând, în primul rând, că această epocă, asupra căreia Luminile „au așezat un căuș stingător de lumânare“, vedește, din punct de vedere social

PREZENȚA EVULUI MEDIU

de PAVEL CHIHAIA

și cultural, aspecte care preced lumea modernă. Doar cercetând Evul Mediu vom găsi și vom înțelege trăsături semnificative ale lumii actuale, vom putea contura identitatea acesteia.

Jacque le Goff arată, de pildă, în monografia sa despre Sfântul Francisc d'Assisi că în operele acestuia apare, pentru întâia oară, scriitorul cu identi-

pavel chihaila

tate sa ca atare, personajul „eu“ în literatură „strecurându-se, în mod original, dincolo de rețeaua socială a instituțiilor“; Boetius, Abelard, vor scrie și ei la persoana întâi. Tot în Evul Mediu, au fost autori care și-au mărturisit un „examen de conștiință“.

Prin urmare, dincolo de aspectele obscurantiste - cum ar fi Inchiziția, vânătoarea vrăjitoarelor, adversitățile față de alte religii, inegalitățile sociale, războaiele absurde - Evul Mediu a generat valori, literare și artistice, care au rămas de-a lungul timpului și care se cuvin să nu fie ignorate de noi, cei din prezent.

În Evul Mediu românesc au existat, de asemenea, permanente, legate de o puternică tradiție de trunchiul culturii bizantine, care au generat importante scrieri și opere de artă, pictura fiind genul care a păstrat până în prezent canoanele iconografice ale Imperiului de răsărit. Totodată, nu putem înțelege poezia lui Mihai Eminescu sau proza lui Mihail Sadoveanu fără a cunoaște scrierile Evului Mediu românesc. Eminescu a proiectat, de altfel, un **Decameron** dramatic în care figurau primii voievozi ai Moldovei, o epopee care se încheia în secolul al XVI-lea. Din ciclul Mușatinilor el scrie tragedia **Grui-Sânger** și un mare poem **Bogdan-Dragoș**, iar **Scrisoarea a treia** evocă o importantă răscruce a trecutului românilor. O dovadă că Eminescu a aprofundat Evul Mediu românesc, înțelegându-i tendințele și semnificația, este că el compară pe Alexandru cel Bun cu Carol cel Mare iar pe Petru Rareș, marele ctitor al picturii exterioare și patronul cronicarilor, cu Egihard, cărturarul epocii lui Carol cel Mare. Mihail Sadoveanu, scriind romanele istorice **Șoimii**, **Neamul Șoimăreștilor**, **Zodia Cancerului**, **Frații Jderi**, realizează o romanțare a istoriei, „într-un limbaj de limbă cultă și limbă bisericească, într-o savuroasă monotonie liturgică“, după cum observă G. Călinescu, extrapolând, în registru modern, spiritul cronicarilor moldoveni, al lui Dosoftei, al spătarului Milescu, al lui Dimitrie Cantemir.

De asemenea, la temeiul literaturii din Muntenia, îi găsim, pe Al. Odobescu, B. P. Hasdeu, C. Negruzzi, inspirați de trecutul Țării Românești. Al. Odobescu, eminent arheolog, scrie piesa de teatru **Mihnea cel Rău**, nuvela **Doamna Chiajna**; B. P. Hasdeu, inițiatorul faimosului **Etymologicum magnum Romaniae**, este autorul pieselor de teatru **Domnița Ruxandra**, **Răzvan și Vidra**, **Ion Vodă**

cel Cumplit; C. Negruzzi dăruiește literaturii poemul **Aprodul Purice**, precum și nuvela istorică **Alexandru Lăpușeanu**.

Se poate vorbi despre inițierea în vechile scrieri a primilor noștri mari scriitori, despre limba lor apropiată de aceea a cronicilor și a scrierilor religioase. Când citim versurile unui mare poet ca Tudor Argezi, coborâm, totodată, treptele către originile acestor profunde înțelesuri din limba română: „Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte./ Decât un nume adunat pe-o carte./ În seara răzvrătită care vine/ De la străbunii mei până la tine.“

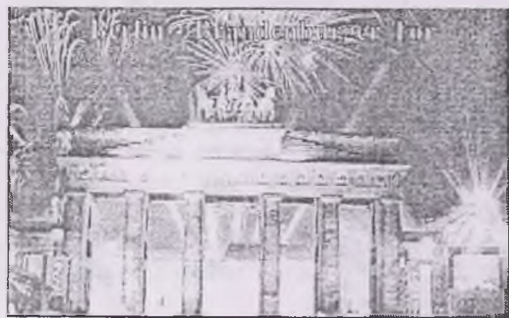
Istoricii din Occident au stabilit două Prerenășteri, cea Carolingiană, din secolul al VIII-lea și cea din sudul Franței, din secolul al XII-lea. Se arată totodată, că și în lumea modernă, conceptul de „ev mediu“ a evoluat: de pildă, înainte de 1830, a caracteriza drept „gotică“ o operă de artă sau altă înfăptuire însemna că aceasta este urită sau cel puțin bizară, în vreme ce, după această dată, conceptul trezește în noi aprecieri admirative.

Tot astfel cum Prerenășterile occidentale au reînnoit mentalitatea medievală printr-o reînviere a valorilor antice, cele două Prerenășteri românești (prima apărută între domnia lui Neagoe Basarab, voievod legat de modele bizantine, și Radu de la Afumați, cu trăsături de cavalier occidental, cea de a doua în vremea voievodului Matei Basarab, când pătrund în Țara Românească stiluri artistice care s-au succedat în Occident timp de jumătate de mileniu - gotic, renascentist, baroc), au preluat din Europa vestică trăsături care s-au alăturat celor de tradiție bizantină. Cultura românească a avut o puternică identitate și continuitate, menținându-se chiar în ultimele decenii ale secolului nostru, întunecate de dominația comunistă. Și, desigur, și în viitor, cu tot stadiul înaintat al științei, industriei cercetărilor despre univers și despre prezența noastră în el, nu se vor risipi valorile spirituale care au dăinuit și în țările române tot Evul Mediu.

Mai cu seamă de Crăciun, când s-a născut cel care a dăruit o nouă semnificație omenirii, începutul de mileniu ne îndeamnă să gândim la Cuvântul care a apărut acum două mii de ani, luminând întregul Ev Mediu, până în prezent. Și dacă acum, pentru noi, românii, se deschid perspectivele intrării oficiale în Europa (în care, de fapt, ne-am aflat tot timpul), să nu uităm că această Europă nu se impune numai prin înfăptuirile sale științifice și industriale, ci și datorită valorilor culturale și etice care au existat pe întreg teritoriul ei.

De fapt, în paralele cu noile date ale puterii universului și cu aplicațiile științei, există, în lumea în care trăim, aspecte mai puțin luminoase, împotriva bunelor tradiții evocate mai sus. Poate tocmai cunoașterea legilor oarbe ale naturii, desprinse de valorile pe care le-am cucerit și înțelegem să le păstrăm, să îndemne la o eliberare a instinctelor. Din care apare și vocația excesivă pentru sexualitate sau confruntări violente, ilustrate uneori pe stadioanele sportive și, adesea, în filmele „crime“, succedându-se, fără număr, pe ecranele cinematografulor și ale aparatelor T.V.

O vocație către violență și nimicire - chiar înveșmântată într-o politicoasă blândete - cum aflăm de la Nicci French, autorul best-seller-ului **Killing me softly (Ucide-mă agreabil)**. Trebuie să ne amintim de valorile păstrate de Evul Mediu atunci când suntem confrunțați cu aceste dovezi de dispreț, adversitate și lipsă de prețuire și dragoste a apropielui.

LA DESPĂRȚIREA MEA DE „CONTEMPORANUL“

de OCTAVIAN SOVIANY

Rândurile de mai jos se doresc o explicație a motivelor care mă determină să renunț la cronică literară din paginile „Contemporanului“, motive ivite mai ales după venirea la conducerea acestei reviste a domnului Cătălin Țirlea în calitate de redactor-șef, chiar dacă nu toate dintre ele au o legătură directă cu persoana domniei sale. Astfel:

1. Venirea domnului Țirlea a coincis cu o schimbare de orientare a revistei, care s-a situat mai mult sau mai puțin sub tutela domnului Eugen Simion. Această orientare a revistei nu mi-a fost adusă la cunoștință și n-am fost întreat dacă, în această situație, doresc sau nu să-mi continuu colaborarea, ceea ce este, totuși, o mică nedelicatețe. Vreau să menționez că deși nu împărtășesc multe dintre ideile domnului Simion (e vorba mai ales de cele de după 1989) - fapt cunoscut, presupun, de conducerea „Contemporanului“ - îl consider un critic de primă mărime, ceea ce este însă cu totul și cu totul altceva.

2. Tot acum, „Contemporanul“ s-a declarat o revistă de direcție. Consider că fie și datorită faptului că eram unul dintre cei mai vechi și mai constanți colaboratori ai revistei, ar fi trebuit să fiu consultat - măcar simbolic - în legătură cu această „direcție“. Ea mi s-a adus pur și simplu la cunoștință. Ceea ce nu m-a putut duce decât la concluzia că pentru cei din fruntea „Contemporanului“ apăream ca un individ total lipsit de rațiune și de personalitate, dispus să scrie oricând și oricum, un fel de scrib (nereunerat) sau de maniac al cronicii literare.

3. O dată cu reorientarea revistei, am fost anunțat că voi fi unul dintre cei patru croniciari literari (până atunci fusesem singurul) și mi s-au adus la cunoștință numele noilor mei colegi. Poate că ar fi trebuit să fiu întreat - doar de politețe - care ar fi persoanele pe care mi le-aș dori drept colegi de cronică literară. Dacă nu din alte considerente, măcar pentru faptul că am acceptat să scriu ani de zile (fie și cât de prost) în revistă fără să aștept vreo remunerație, doar dintr-un mare respect pentru opera domnului Nicolae Breban.

4. A fost îndepărtat din redacția „Contemporanului“ (probabil de dragul domnului Simion) domnul Gheorghe Grigurcu. Consider că ar fi trebuit să fiu prevenit în legătură cu această măsură și invitat eventual să-mi precizez poziția. Din păcate am fost (ca de obicei) pus în fața faptului împlinit. Sub conducerea domnului Țirlea și cu concursul altor colaboratori, „Contemporanul“ a avut perioade când s-a manifestat nu ca o revistă de direcție, ci ca o foiță de scandal. (Exemplul cel mai bun este celebra notă în legătură cu Președintele Uniunii Scriitorilor.) Consider că efectele acesteia s-au reflectat indirect și asupra mea în calitate de colaborator al revistei, punându-mă

într-o lumină penibilă.

5. „Contemporanul“ a declanșat o serie de campanii (antiGrigurcu, antiCărtărescu) drept care am considerat necesar să-mi exprim atitudinea față de autorii amintiți în paginile altor publicații („Paradigma“, „Viața Românească“) și să-mi răresc colaborările la „Contemporanul“, care au devenit tot mai mult doar simbolice, iar gândul de-a părăsi revista mi se părea tot mai ispitor. De aceea am acceptat (la invitația domnului Marius Tupan) să susțin o cronică literară în „Luceafărul“. Conducătorii revistei „Contemporanul“ (ca încă o bună dovadă a excelenței păreri pe care o au despre mine) au crezut că această îndepărtare a mea are... cauze pecuniare și s-au hotărât în sfârșit să mă remunereze. Ceea ce dacă nu e (în acest context) neapărat jignitor, e totuși puțin cam vulgar.

6. Modul discriminatoriu în care domnul Cătălin Țirlea îi invită pe criticii din redacție la emisiunile sale TV era evident jignitor și bătălesc. Nu că aș fi ținut, Doamne ferește, să particip la aceste emisiuni, ci pentru că preferința evidentă a domniei sale pentru domnii Boierescu sau Voncu mă pune în situația penibilă al unui „tolerat“ (ca să nu spun cerșetor) la „Contemporanul“. Sigur că domnul Țirlea e liber să aibă indiferent ce tabele de valori, dar într-o asemenea situație ar fi fost mai onest să-mi propună o despărțire care mai putea să fie încă amiabilă.

7. Într-o recentă emisiune a domniei sale, datorită unei lipse de tact aproape incredibile în alegerea invitaților și în modul în care și-a îndeplinit rolul de moderator, domnul Țirlea l-a jignit pe marele poet Cezar Ivănescu punându-l în situații de un penibil homeric. Această impresie nu este nicidecum un rezultat al posibilelor mele resentimente față de autorul emisiunii, mi-a fost confirmată de domnul Cezar Ivănescu însuși. Domnia sa mi-a mai spus că realizatorul nici măcar n-a avut amabilitatea să-i comunice faptul că la emisiune vor fi prezenți și alți invitați. Ceea ce este încă una din nenumăratele moșcii ale domnului Țirlea, care, pe de altă parte, nu vede nici o legătură între această emisiune și cronică mea din „Contemporanul“. Legătura e - evident - ... domnul Țirlea însuși. Eu nu pot scrie într-o revistă al cărei conducător (sau, mă rog, redactor-șef) este lipsit de cel mai elementar simț al valorilor. Și nu e vorba aici doar de Cezar Ivănescu. E vorba de

faptul că însuși modul în care domnul Țirlea își concepe emisiunile încurajează kitsch-ul și confuzia de valori. Ajungându-se astfel la difuzarea pe postul național de televiziune (nu de domnul Țirlea, firește) a unor oripilante monstruoșități de tipul, formația **Racla** despre Eminescu sau Eminescu și Hagi. Domnul Țirlea ar trebui să înțeleagă că nu poți fi în același timp și autorul unor emisiuni TV care își spun „culturale“, dar trădează de fapt o teribilă lipsă de cultură și o teribilă suficiență și redactorul-șef al unei reviste culturale de mare prestigiu, care se mai vrea și de „direcție“. În ce constă această „direcție“ a aflat - pe pielea domniei sale - domnul Laurențiu Ulici.

8. Pe parcursul unei ultime încercări de dialog, inițiată de domnul Țirlea (ofuscat de faptul că i-am comunicat hotărârea mea de a părăsi „Contemporanul“) prin intermediul unei persoane din redacție - doamna Olga Andronache - care pentru mine prețuiește infinit mai mult sub aspect uman decât C.Ț., am înțeles încă o dată că între mine și domnul Țirlea există o imposibilitate organică de a comunica. Folosim două logici total paralele. Domnia sa consideră că, în ciuda părerii mele despre activitatea pe care o desfășoară dânsul la TV, ar trebui să-mi continuu colaborarea la „Contemporanul“ (unde însă nu sunt firește indispensabil, pentru că în general sunt departe de a fi marele critic care mă cred), în numele unui... contract moral care ar exista între noi. Deși eu n-am fost angajat de domnul Țirlea, ci de domnul Breban (la recomandarea doamnei Marta Petreu și a domnului Nicolae Manolescu), care este singurul om ce m-ar putea eventual convinge să mai scriu la „Contemporanul“. De aceea i-am spus domnului Țirlea că o colaborare din partea mea la revistă este exclusă, cel puțin până la revenirea în țară a domnului Breban. Domnul Țirlea a interpretat aceasta drept o... amenințare. Treaba domniei sale, dar eu nu văd de ce l-aș amenința. Crede că-i râvnesc locul? Dacă vrea să știe mi-a fost oferit (într-o vreme când domnia sa striga pe toate drumurile), că demisionează, dar l-am refuzat.

P.S. Domnul Țirlea, căruia i-am vorbit despre existența acestui articol și chiar l-am invitat să-mi răspundă, susține că nu se va coborî niciodată atât de jos încât să se angajeze cu mine într-o polemică. Sunt curios dacă se va ține de făgăduială.

*

Poate deveni bistroul meu. Dar, de fapt, nu poate. Eu sunt de acasă și de la Casă. Doamna Candrea, Șapira și Miși pot depune mărturie, de acolo de unde se află. Locul unde sunt e între Bastille și Hotel de Ville. La mijloc. Eu vin din alt secol. Eu sunt contemporan cu Jules Morey (1830 - 1904), primul care a folosit inscripția grafică pentru observații psihologice, cu Janssen, cel cu mașinăria din 1882, cu Dicușor care mă duce la cantina cu mule și bere multă, doar ca să-l fac ministru pentru relațiile cu Europa, cu Dana și Victor Roman, cu băieții, cu Mirela, cu taxiul de 50 de franci, eu sunt contemporan cu Pintilie, care montează piese de bulevard la Municipalul parizian... De fapt ce e important? Important e să ai încredere în tine. Să poți intra la „Le Cocher Fidel“, pe Boul. Saint Antoine, station Saint Paul și la masa ta să se așeze, la prânz cei doi chelneri, să te îmbie cu prepelițe și cu mulatra Colette, pe care tot ei o poreclesc apoi, văzându-mă că scriu, „Negresa lui Baudelaire“..

Și iată poemul: Nu din BMW-ul lui Nicolae poți vedea Parisul. Pe jos, cu ghetele de parașutist, cu bășici în talpă, în tălpi, în hipotalamus... Hai, încearcă. E greu. Înveți metroul și apoi mai vorbim.

Nu uita: prietenii te așteaptă. Deschis, totul e deschis. Să iei un taxi e o glumă. Pe tine însuși dacă poți să te iei: Rue de Seine, vernisaje câte nu poți să duci. E bine? Spune-mi, poemule, e bine?

(tot felul de nașteri
numite indirect soarele luminează
aceasta e legea)

(pregătirea de luptă pregătirea viitoa-
relor

lacune - nașteri prescrise
pregătirea de luptă)

(războiul - sinonim războiului:
din tot ce se repetă este
tot ce este și se repetă)

O stare de noțiuni imposibil de cheltuit
pe faptele unor eroi
care aduc toate avantajele.

*

Insomniile primitive ale aducerii
aminte din țara străină pe vârfuri și
scuturi
tronul unei alte împărății
cu tot ce va crește până mâine
povara aceluia stăpân

ar putea nimeri într-un om - o poveste
ar putea să ajungă aici.

Se dedică tuturor prietenilor mei de la „Steaua“, azi, 16.12. 1999

*

Aceiași seniori

lacheii și doamnele - aceleași altețe

doar puține adaosuri pe iarba lui

Mozart

și amante ajunse

în cuvinte - o sumă de vizite

se potrivesc de minune aici

prin ceea ce se repetă: (prevăzător

și nesigur asemeni trufiei)

poetul.

*

Urmează luminii închise în soare

libertatea ei însăși se aprinde în pumni

(un fraged străbun locuiește în sabie

- nu în fictivele trunchiuri de lăncii

și nu în ferestre dintr-un bărbat)

sortită să plângă spirale

tristețea verticalei învinge

compartiment de reacții secrete ea
mișcă

nelămurite sertare și sexul ierarhic

o cifră - formule sudate de pântec.

*

Viclene și fine pe buze înamorate

se lipsesc de singurătate

noutățile absolute.

*

Cea mai înaltă retorică

pierdută pe o tristețe egală

(umbre zidite de cel ce a fost)

muncile aurului în amurg

se întristează

lutul mâinilor mult mai umbrat

de pauze

fețe ale capului fără rest -

sunt un lucru nesigur al zeului.

rin puzderia de titluri de cărți pe care le oferă măcar privirii librării și standurile bucureștene de cărți ochii mi s-au oprit o clipă asupra unuia mai alarmant: **Patologia societății noastre...** Înainte de a apuca să descifreze numele autorului, am fost cuprins de emoție. Iată, mi-am zis, o carte de actualitate, scrisă probabil de unul dintre acei numeroși politologi pesimiști care semnalează o catastrofă ori se jeluiesc pe marginea ei, cum în ultimii ani au apărut atâtea... Dar, nu, autorul cărții nu de asta se ocupă și nu se află printre noi, cei vii; este decedat de mult, dar nu chiar dispărut dintre noi; nu a mai apucat să scrie despre ticăloșiile vremii de față. Ei bine, el se numește nici mai mult nici mai puțin decât Mihai Eminescu și titlul nu poate să-i aparțină decât printr-un editorial, pe care, în cel mai fericit caz, l-am putea numi echivoc.

Să nu ne speriem deci de această atribuire, e vorba de o culegere de articole politice din seria deja cunoscută pe care marele poet a iscălit-o (ori i se poate atribui cu oarecare legitimitate) acum mai bine de cinci sferturi de secol. Cartea așa numită de editor are un titlu care reproduce **un singur articol** apărut realmente sub semnătura gazetarului de la „Tim-pul” în momentul de vârf al campaniei oficiosului conservator împotriva guvernului liberal al lui I. C. Brătianu. A lua un titlu de articol pentru a defini o întreagă epocă de o densitate nemaipomenită în evenimente și realizări istorice (față de care genialul poet liric a dovedit o lamentabilă miopie) pentru a spori prin echivoc eventuala curiozitate a publicului nostru actual mi se pare, dacă nu o infamie în genere, un act care deservește grav memoria poetului, căci îi mobilizează prestigiul întru compromiterea democrației noastre liberale actuale, slujind interesele tuturor dușmanilor acesteia, care așa zice că sunt și dușmanii României, ai poporului român. (Nu mai pun la socoteală că, dacă s-a urmărit ceva, adică un gând onest de a pune gândirea politică eminesciană la îndemâna unor cititori câștigați acum, grație Eliberării de după '89, se cuvenea ca un studiu introductiv să avertizeze pe aceștia de erorile poetului comentator politic, explicându-le cu scuzele de rigoare.)

Indiferent de ce și cum, titlul induce în eroare, deoarece este greu de crezut că autorul articolului ar fi iscălit o carte cu același titlu în anul de grație 1999. În același sens, așa observă că de cele mai multe ori adoptarea pentru o carte a titlului unui fragment nu servește întregului, chiar dacă uneori dă idee despre el (**În lumea dreptății**, de I. A. Brătescu-Voinești, de pildă, dar nu și **Biserița din Răzoare** de Gala Galaction sau **Bereu Leibovici** de Al. O. Teodoreanu.) Exemplul cel mai nefericit, pentru că deservește un publicist aflat în situația inversă față de Mihai Eminescu, adică nu este cunoscut efectiv, îl constituie volumul **Suferința rasei albe**, de Nae Ionescu, o culegere alcătuită de Dan Ciachir (1994) din texte foarte variate publicate prin ziare și reviste de autor în prima lui tinerețe mai ales. (S-a procedat după exemplul culegerii pe care Mircea Eliade a făcut-o în 1937 cu articole de ale aceluiși autor, foarte nepăsător cu „opera sa”, numai că acest volum este foarte prorpiu și

TITLURI

de ALEXANDRU GEORGE

sugestiv intitulat **Roza vânturilor**.

Tot un titlu impropriu la o carte importantă aproape deloc discutată mi se pare cel dat de inspirația editoarei Roxana Sorescu, care a botezat o carte de interviuri cu feluriti oameni de cultură având ca subiect problema integrării sau reintegrării noastre în Europa **Reinventând Europa** (1998). De ce să trebuiască că „reinventăm” această bătrână (totuși) Europă? Răspunsurile celor anchetați nu ne lămuresc, pentru că nu aveau ce să ne spună; problema nu e de a inventa sau a reinventa ceva; Europa există, ea se poate limita la un concept, la care ne vedem obligați să revenim, să-l înțelegem, să-l aprofundăm, să i ne supunem, să-l considerăm o normă. Dar el este mai ales un *esse*, în nici un caz o problemă de imaginație a noastră.

Tot o carte cu titlu impropriu, înșelând asupra conținutului, este recenta **Teoria formelor fără fond**, o antologie alcătuită de către Mihai Ungheanu dintr-o mulțime de autori de la Ioan Maiorescu și Ion Heliade Rădulescu până la Mihail Sadoveanu (carte apărută la Galați, în Editura Porto-franco în 1996, este primul volum dintr-o serie, despre care nu am cunoștință că s-ar fi continuat măcar cu un tom secund). Te-ai aștepta ca în ea să găsești o discuție, să-i zicem chiar teoretică, despre respectiva formulă mult vânturată în gândirea politică românească. Numai că, dacă îi răsfoiești cuprinsul, vezi că nici pomeneală nu e de așa ceva (dacă exceptăm scurte fragmente de „discuție” extrase din cărți de Șt. Zeletin și Eugen Lovinescu). În realitate, e vorba de o colecție de critici adresate statului nostru liberal din trecut, civilizației românești, mai ales post-pășoptiste, dar și democratismului în genere și orientării noastre spre Occidentul Europei. Aproape două duzini de autori sunt mobilizați întru aceasta, pozițiile lor fiind destul de felurite, chiar divergente, iar „contribuțiile” arhi-cunoscute, cartea adresându-se mai mult publicului cititor de broșuri și de ziare, decât celui care ar dori o informare și lămurire asupra temei enunțate în titlu.

E greu că nu vezi în astfel de erori și o anumită intenție din partea celor care iscălesc sau subiscălesc asemenea cărți. Să ne gândim că titlul este, de când lumea și pământul, primul element de contact, oferit cititorului de autorul unei întreprinderi editoriale, care poate fi și o afacere. Or, nu se exclude situația ca însuși autorul, nu doar intermediarul, să urmărească unele scopuri lucrative. Un titlu de roman ca **Sexul de peste drum** de Lucreția Karnabatt urmărește desigur așa ceva și autoarea lui nu se poate spune că a fost în pană de inspirație; jalnic în destinul ei este că această carte nu mai e citită astăzi de nimeni și se vede amintită doar prin titlu.

Este unul provocator, negreșit, deși la fel se poate spune și despre **Femeia sângelui meu**, de Mihail Celarianu (1936), o carte de altă anvergură și cu merite indiscutabil estetice, dar care avea să-i aducă inspiratului autor

unele necazuri, chiar și cu justiția. Mai aproape de nivelul **Sexului** doamnei Karnabatt este **Pentru un petec de negreață** de N. D. Cocea, un roman în care se „biciuie” moravurile politicianiste de pe vremea autorului, unul care, cu tot „curajul” său sfidător, a considerat mai oportun ca la cea de a doua ediție să-i schimbe titlul în foarte neutralul **Andrei Vaia**.

Dar un titlu cu adevărat provocator și în același timp foarte inspirat (căruia nu i s-ar putea imputa decât lungimea, deși asta, după opinia autorului, i-a constituit primul și marele succes) este **Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război** de Camil Petrescu, un titlu sintetic, agresiv și cât se pare de potrivit conținutului (în schimb, cartea următoare, **Patul lui Procust** are un titlu doar ambiguu, pentru cititor mai degrabă obscur). De altminteri, Camil Petrescu este singurul autor român care a realizat performanța de a da unei opere omogene, o piesă de teatru, titlul unei versiuni inițiale, **Act venețian**, devenită în faza finală un fragment.

Există titluri poetice precum **Poezele luminii** de Lucian Blaga, dar care par prea poetice (**Paradisul suspinelor** sună mai frumos decât ceea ce rezultă din text), mai presus de ele mi se pare căte o reușită extraordinară, un titlu poem, cum e cazul cu **La porțile dorului**. Și asta cu atât mai demn de semnalat cu cât uneori mari poeți și-au dat tocmai operelor lor reprezentative titluri minimalizatoare: **Cuvinte potrivite**, dar și **Joc secund** intrând în această categorie. E altceva decât neutralul **Poezii** al lui Vlahuță sau al volumelor de **Critice** de Titu Maiorescu, sau **Nuvele și povestiri** de I. L. Caragiale, pe care inspirația nu l-a ajutat în materie, el rămânând în cel mai bun caz la nivelul simplei adecvări (**O noapte furtunoasă**, **O scrisoare pierdută**) titlul lui fals fiind **D'ale carnavalului**.

Să notăm și un caz când o formulă celebră consacră o formă greșită sau devenită inuzuală: **Critice** de Maiorescu, preluat și de seria ulterioară, a lui Eugen Lovinescu, aparținând totuși altei epoci (volumul lui Pompiliu Constantinescu având același titlu e din 1933). Corect, pluralul de la critică este critici; varianta cealaltă a devenit anacronică, ea fiind menținută doar prin aceste titluri. **Schițe nouă** de I. L. Caragiale au fost chiar ironizate la apariția lor de tânărul critic Eugen Lovinescu pentru anacronismul ortografiei la care ținea probabil Nenea Iancu: **Schițe nouă**.

... Dar, pentru că am ajuns la Caragiale, să amintesc de acel extraordinar titlu, care este enunțat într-o carte, este chiar discutat în ea, i se prevede destinația, pentru ca, de fapt, să fie impus chiar de ea: **Craii de Curtea Veche**. Ambiguitatea lui e calculată din capul locului, anacronismul lui este proclamat chiar de către cei care descoperă sau redescoperă această sintagmă; explicația ei, până la urmă, cade pe plan secund, este o contribuție a cititorului, implicat astfel în carte.

OMUL CARE-ȘI ZICE LENIN

de ION OMESCU

farsă tragică în cinci tablouri
(fragment din tabloul IV)

PERSONAJE: OMUL CARE-ȘI ZICE LENIN, 55 de ani
NADEIDA KONSTANTINOVA KRUPSKAIA, soția lui
ALEKSIS, un oaspete neașteptat, 65 de ani

Ianuarie 1924, Grădina de iarnă din datcha lui
Lenin, în împrejurimile Moscovei.

*Ingrijit cu devotament de soția lui, Lenin e pe
moarte. Nu-și mai poate mișca picioarele, nu mai
știe să înmulțească, stâlcește cuvintele, confundă
pieptenele cu ochelarii. Dar tot mai vrea «să curețe
Rusia» de uscături... A trecut cu mâna lui, pe lista
de exilați, numele care lipseau. Nadejda Krupskaja
se opintește să îndrepte fotoliul rulant al bolnavului
spre camera de culcare.*

LENIN: Nu mai e nevoie. Mă simt bine aici.
Ve...ve...ve...

NADEJDA: Veioza ajunge. (Stinge lămpile.) E bine
așa? (Lenin aprobă din cap.) Noapte bună. (Iese.)

LENIN, privind țintă becul aprins: Electricitatea l-a
înlocuit pe... Dumnezeu. Cine-l va-nlocui pe
Leeeenin? (Închide ochii.)

*Lumina se schimbă pe nesimțite. Afară buciună
viforului. Perdeaua din fund e despăcată și un bătrân
cu capul gol, țâșnește în încăperea, trăgând o sanie.*

LENIN: Poporul se gândește la mine... Telegrame!

ALEKSIS: înzăpezite toate. Și telegrame și scrisori.
Pe drumuri doar o troică, a iernii. Trasă de Crivăt,
Bobotează și Nămete.

LENIN: Și totuși iacăți-te. Vii de departe?

ALEKSIS: Din inima Ucrainei, să te văd.

LENIN: În capul gol, prin vifor... Cu ce-ai venit?

ALEKSIS: Mai mult pe jos. Din când în când cu sania
Samariteanului celui milostiv. La ceasul de vecernie,
în genunchi.

LENIN: O mie de kilometri... în genunchi ?

ALEKSIS: Drept penitență. Cât mă temeam să nu fi
fost degeaba! Dar slavă Domnului ajung la vreme.

LENIN: Făcut-ai moarte de om, nenorocitul?

ALEKSIS: Din neglijență.

LENIN: Un vecin ? (Aleksis neagă din cap.)
Odraslele? Nevasta? (Pauză.) Sau tatăl. E cel dintâi
pe care-l omorîm.

ALEKSIS: Măcar de-aș fi făcut-o. Dar am ucis-o pe
maică-mea. Pe mama noastră Rusie.

LENIN: O mie de kilometri!

ALEKSIS: Să te văd.

LENIN: Cine ești tu? Nu, lasă-mă să te găsesc. Ți-s
măinile crăpate, dar vorbești cu tâlc.

ALEKSIS: Regăsește-mă, Volodia. Scotoțește... (Ii
atinge fruntea cu degetul.) Aici. Prin catacombele
din creier. Vei da de mine... Regăsește-mă, precum
te-am regăsit.

LENIN: Nikita! Dascălul meu de catehism! Duhov-
nicul... ți-ai păstrat slujba la liceul din Simbirsk?

ALEKSIS: La liceu... nu se mai învață catehismul.
Precum bine știi. I-a luat locul leninismul, chipul
tău, băiatule, e pretutindeni. Țăcălia ta a izgonit mus-
tața și barba țarului. Leninii în piatră, în beton -
cine-ar fi crezut - domină platanii. Se-nmulțesc de
parcă s-ar prăsi.

LENIN: Nikita ! Cât de mult mă bucur! Un călugăr
așa cum scrie la tipic. Tu nu cunoști nici ura, nici
huzurul, nici muierca. Prea-curatul meu Nikita!
(Perfid.) Se zvonește prin închisori că Domnul tău
o să se arate iar. Adevărat sa fie?

ALEKSIS: Este. Dar nu în straie de lumină. El va veni
să-nfrunte păianjenul cel mare, ce-și țese pânza ca să
sugă globul.

LENIN: Un miriapod!

ALEKSIS: Cu cap de mort și cu picioare de acrobat.

(Confidențial.) Își zice Matematică.

LENIN, răsând mânzește: Nikita! Cel plin de duh, ca
alții de cu... cu... cucuie. (Își trage răsuflarea.) Apro-
pie-te. Fii, prin grația lui Lenin, arhimandrit. Ce?
Nu-ți vine-a crede? Nu te bucuri? De ce taci ?
(Pauză.) Se mulțumește să suradă. Surâsul lui. (In-
crâncenat.) Și totuși câte n-am făcut ! De neîn-
locuit, de neuitat... Istoria mi-a fost plămadă. Eu ci-
olar... Ha ! Tot frământând-o, mi se uscară brațele...,
picioarele. Deocamdată. Și... trebuie să stau la pat.
(Cu năduf.) În schimb îi fac pe alții să se miște. Jur
împrejur, în lung și-n lat... ca titirezul..., ca svârfluga.
Îi sui pe culmi și-i dau la fund. Sau îi înfund.

ALEKSIS: Stai binișor ! Adună-te, Volodia. Închide
ochii și ridică brațul. Cel stâng, cel drept. Ridică-le !
Îți poruncesc.

*Lenin se execută. Apoi își freacă nasul, își rotește
măinile, bate din palme și chiuie. Aleksis e prins de
friguri.*

LENIN: Ține... Ia șalul meu. Ți-ar prinde bine o pu-
foaică. Și niște cizme îmblânite cum poartă Krupsk-
kaia, nevastă-mea. Ne gătește mâine o ciorbă de
carne macră cu legume. Caldă... Fiebite. (Un gest al
lui Aleksis.) Cum ? Nu-ți place ciorbă ?

ALEKSIS: Îmi plăcea. (Își dezleagă traista, ia în cău-
șul mâinii dumicați de pâine transsubstanțiată și îi
apropie de buze.) Mă-nfrupt acum din trupul Lui.
Mănânc fărâmituri de Dumnezeu. El în mine și eu în
el.

LENIN: Așteaptă să pun samovarul. Cum ? Nu bei
ceai ? Ce fel de rus ești tu ? Ce bei, măi omule ?

ALEKSIS: Beau sânge. Sângele lui... care se varsă
pentru noi spre iertarea păcatelor. (Scoate la iveală
un flacon și-i soarbe conținutul cu reculegere.)

LENIN, bănuitor: Ești tu cu-adevărat Nikita ?

ALEKSIS: Era numele meu, la vremea când al tău era
Ulianov. Acum îți zice Lenin.

LENIN: Și ție ?

ALEKSIS: Eu sunt Aleksis. Prin grația Celui de Sus,
mitropolit al Kievului și al Ucrainei.

*Scoate din traistă o mitră de hârtie aurită și - după
ce o despătură cu grijă - și-o pune pe cap.*

LENIN: Măi, să fie ! Câți preoți are-n juru-i un
mitropolit ?

ALEKSIS: Înalt Prea Sfințitul Aleksis să fi avut trei
sute.

LENIN: Și din trei sute nici un suflet să-l însoțească
pâna aici. Unde-ți sunt preoții, Aleksis ?

ALEKSIS: La dreapta Tatălui. Plecați în corpore după
vecernie.

LENIN, violent: În timpul slujbei de vecernie. Eu știu
ce ordine semnez.

ALEKSIS, cu aceeași violență: Iar eu ce văd.

LENIN, învârtindu-se cu fotoliul: Oh ! Cum dă ura
din el..., și cum îi pute sufletul. Oi fi tu încă cineva,
dar nu ești blândul meu Nikita. Răspunde, imposto-
rule: ce s-a întâmplat de ziua mea de naștere, atunci,
când am primit plăcinta cu șaisprezece lumânări ?

ALEKSIS: Le-ai stins dintr-o suflare.

LENIN: Și ?

ALEKSIS: Ai venit la mine, peste drum.

LENIN: Și ?

ALEKSIS: Ți-ai smuls crucea... (scofând de sub dimie
cruciulița ce-i atârână de gât), aceasta..., și-ai
aruncat-o la gunoi.

LENIN: E adevărat ! E adevărat ! Măcar o dată să te
fi văzut cu pumnii strânși, cu ochiul rău, cu gura
strâmbă.

ALEKSIS: Și ?

LENIN: Să-mi curăț inima de tine, strigoiule. Ca să
pot fi ce-am fost. (Pauză.) Dar nici un mușchi n-a

ion omescu

tresărit pe fața ta. Jos pălăria !

ALEKSIS, în șoaptă: Și ?

LENIN: Și mi-am tot spus (râde) că de-ar fi fost în
locul tău un om întreg (râde) îmi trăgea o mamă de
bătaie ! (Se încaută de râs.)

ALEKSIS: Câtă dreptate ai ! (Își bate inima cu pum-
nul.) Iartă-mă, Volodia... (Îi îmbrățișează picie-
rele.) Iartă-mă. Să cadă totul pe capul meu ! (V-
bește repede, nevrând să fie întrerupt.)

Fratele tău cel mare, Aleksandr, a pierit în ștreang. Tu... de-abia
intraseși la liceu. Patru ani mai târziu, Ilia Niko-
laevici, nobilul tău părinte, își dădea duhul. Eu s-ar
fi căzut să le iau locul. Dar mintea mea o luase raz-
na. Ea se-nvârtea în secolul luminilor cu Diderot,
Rousseau, Voltaire... Ce companie ! În loc să citesc
Biblia, citeam Emile.

LENIN: Ca Ignés... Ce mica-i lumea !

ALEKSIS: Atunci, de ziua ta... O, Doamne, ce greșea-
lă cu urmări incalculabile. Pentru tine, pentru mine,
pentru Rusia și pentru-ntreaga lume... M-am stăpânit
în loc de a mă năpusti spre a te salva. Căci scrie în
Proverbele lui Solomon: «Cine-și cruță nuiăua își
urăște fiul».

LENIN: Ce-a fost, a fost. Lasă trecutul ! Pune-mi la
punct picioarele. Vreau să mă plimb... Să fug... Vreau
să dansez !

ALEKSIS: Stă scris în cartea Proverbelor: «Nebunia
se ține scări de inima copilului». Muștrându-l cu
nuiăua, o să-și adune mințile. Și eu am stat cu mâna-n
sân.

LENIN: Spune: «Ia-ți patul tău și umblă».

ALEKSIS: Sminteala stătea cu tine-n pat ca o ibov-
nică. Și peste noapte te-a robii.

LENIN: Ia-ți patul tău și umblă. Umblă ! Umblă !

ALEKSIS, ridicând vocea ca să-l acopere: Ești încă
sub puterea ei.

LENIN, scandând ca la manifestațiile de stradă: Ia-ți
patul tău și umblă ! Umblă ! Umblă !

ALEKSIS: Gura !

**LENIN, cu gest prea mare pentru spațiul lui de-
acum:** Ieși afară ! Ieși !

ALEKSIS: Jos mâinile !

*Măinile bolnavului recad, inerte. Aleksis scapără un
chibrit. Apoi apropie flacăra de fotoliu.*

LENIN: Aaaaah !

ALEKSIS: Te doare ? Și nu era decât o pălpăire ce
s-a prelins pe degetul tău mic. Încearcă să-ți închipi
veșnicia. Nisiparnița în care curge prin urechea
acului Sahara. În ceruri, sârbătoare. Iar tu, băiatule,
te perpelești în mlaștina de flăcări și de smoală... și-
ai vrea să mi te stingi, și nu se poate. (Ridicând pri-
virea.) Ajută-mă - și Tu, și Tu, și Tu - să reparăm
ireparabilul. Căci spus e: «Altoindu-l cu nuiăua îl
vei izbăvi». Așa să fie !

*Gânditor, Aleksis își petrece palma după ceafă și -
ca fulgerul - extrage din dimie o vibrantiă,
interminabilă nuiă. Apoi pleznește aerul scofând un
strigăt de război cazac. Black-out patru secunde.*

CĂRAREA

de CRISTIAN GEORGE BREBENEL

Pășește apăsător pe cărarea gălbuie, în câmpia sterilă, ieșită din timp. Vidul cerului cenușiu, ca un sorb imens, rarefiase ziua. Timpul nu există decât acolo unde colcăie viața, acolo unde sunt vulturi și oameni. Ei dau drumul orelor zăgăzuite de cer și de pământ. Aici nu există decât el și cărarea. Prin tălpile-i aspre pare că tot pământul ia forma unei fâșii rahitice precum o sfoară. Iarba tăioasă, arsă de vântul stepei, îi intră printre degetele și crăpăturile picioarelor reținându-i pașii. Călătoria a început cu mult timp în urmă. Oare de câte zile, de câte săptămâni se sprijinea pe cărare? Nu ținuse și nici n-ar fi putut ține un răboj. Nu are minte și nici inimă pentru așa ceva. Are doar trupul acoperit cu o pătură aspră și ochii imateriali, imenși, difuzi, plătându-se cu pleoapele uscate. Simte, dincolo de tot ce se poate pipăi, spirite tăcute ieșind din stele și din pământ. Ele îl interoghează. Singura limbă vorbită e limba abstractă a ideilor ce-i trec prin minte. Gura n-o mai folosește decât la mestecatul ierbii. Luase în tălpi neverosimila cărare în această purificare a lutului. Intuia că bucata asta de potecă este ultima pe care eternitatea i-o pune înaintea pentru a-l căli. În puterea nopții linia cărării se pierdea în stelele sudului. Pe ea pășiseră doar cei aleși. Cu ea lumina nu se termina niciodată. Nu conta că e noapte sau zi. Ambele erau la fel de întunecate și reci. El era pe cărare, dincolo de ele. Se oprea din când în când pentru a săruta pietrele gri-albastrii ale rarelor răspântii amăgitoare. Limba-i bătrână, străină, tumefiată de ierburile uscate, le mângâia gândindu-le puterea. Erau pietre sfinte, ochii sufletelor plecate. Mari cât un braț, lunguiețe, fine și calde la pipăit. În preajma lor, vântul care le șlefua, mirosea a dogoare, a pâine, a casă. Lângă căldura lor se întorcea la sufletul copilului de altădată ce dărăcea lâna prăfuită și iute pe gardul colibei sau pregătea pipa lungă de os a bunicii. Lipit de ele se întorcea la sufletul băiatului în această erezie a timpului pe care trebuia să-l învingă. Cobora alte cărări încărcate de poame. Zeama acestora dulce, consistentă, i se scurgea avid printre degete. Desprindea cu gândul fructele părguite pe care le prindea într-o cingătoare împletită din rafie. Știa că jos, în vad, ea îl va aștepta cu mâinile făcute căuc. O vedea de departe în șiragul de oglinzi aurii pe care apa le fura asfințitului. Turmele profanatoare spărgeau mirificele oglinzi în cioburi sclipitoare. Aceste cioburi lichide își prelungesc scurgerea printre coapsele rumene pe care el pune voluptuos palmele. Peștii îi ciugulesc de picioare. Mânăncă lacomă din fructe cu mâna dreaptă, aruncând printre buze semințele peștilor, în timp ce stânga îi alunecă spre cingătoare căutând încet fructul cărnii în arborele acesta al tinereții udat de râu. El îi strânge sânii bronzați și liberi în crengile rășchirate, aspre, ale

degetelor. Ea vede totul în oglinda renăscută a apei și râde. Și el râde mușcând-o de ureche. Peștii încă nu au plecat la culcare. Îi mușcă încă de glezne și coapse cerșindu-le semințe. Apoi, amândoi mână turmele pe drumul lipit de râu, spre sat. Au terminat toate fructele și ea îl mușcă de mână. Își desfășoară coatele și se leagă de mijlocul lui. Pe cerul auriu, intens, al serii zboară un avion. Zgomotul sperie turmele pentru câteva clipe. Boncănitul animalelor compune muzica divină a serii. Pășările obosite călătoresc pe spinarea bivoliilor. O ia și el în spate. Picioarele-i tinere, lungi, muncite de soare, i se scurg de-o parte și de alta a pieptului. Avionul, după care ea își plimbă privirea cenușie, l-au înghițit munții. Nu se mai vede. Se văd în schimb primele colibe. Atunci, ea sare din cărcă-i și fuge spre casă. Sunt singurele bucurii ce și le pot face. Încă nu îndrăznesc mai mult. Ce forță trebuie să aibă timpul ca să-l învingă trupește?! De sărbători lua berbecul cu o mână înjunghiindu-l cu cealaltă. Mama îi turna, cu o anumită voluptate, apa călduță pe brațe. Îl fascina substanța divină a apei, transparența ei furată din cer. Nici un alt material cu greutate nu avea puterea eterică de a lăsa privirea să treacă prin el, iar când, mai târziu, în satele imense ale civilizației, va descoperi mirat sticla solidă, prin care nu îți intră degetele, ci doar privirea, va crede că-i furată de la zei. Acasă, oalele erau din trupul pământului, din humă arsă. Știa să facă vase, cu o ingeniozitate uimitoare, în care să încapă atâta mei încât să nu poată fi ridicate de jos de brațele singure ale unui voinic. Fragilitatea lor aparentă îl speriau până și pe el, dar zeii dădeau puteri înzecite operei lui. Ceilalți săteni nu puteau face asemenea vase imense decât din lemn sau din piatră. Bun prieten era și cu focul. Ținea la nesfârșit mâinile în foc prelucrând brățări, inele, cercei, amulete. Puterile magice îi dădeau târcoale, spiritele bune l-au învățat să vorbească cu turmele, câmpul și pădurea, cu stâncile munților ce-și desfășurau poala în apropiere. O mare luptă se dădea în inima lui și în carnea lui, în venele lui care băteau sălbatic, în sufletul lui neliniștit și năvalnic, fiindcă el o iubea și o dorea așa cum zeii i-au dat-o bărbatului. Dar castitatea părea singura pavăză împotriva spiritelor rele ce l-ar fi lipsit de atributele magice. Ea era femeie, era o torță care pentru a se stinge îl trăgea în râu. Îi spăla tăcut coapsele în apa ce părea că le binecuvântează iubirea. Astfel, ea, în alianță cu limpezimea undelor, l-a trădat. Cam tot atunci când i-a spus că îi va naște un copil, puterile l-au părăsit, focul i-a pârlit palmele aspre. În zori a plecat spre apus prin același loc dar pe altă cărare, mai tânără. Dinții puternici mestecau alte ierburi decât cele de acum. Când, peste săptămâni, cărarea a obosit purtându-l a ajuns în lumea străină a oamenilor civilizați. Nimic nu îl putea mira

Emil Manu

(Lucașfăruș, nr. 42/1999)

Panteism

Nu te mai știu iubire, te-am pierdut
Când am pierdut și mapa cu adrese
Și-acum durerea din poem reiese,
Habar nu ai cât faptul m-a durut.

Ți-l scriu și ți-l aduc, dacă-l citești
Poemu' acesta e ca o vioară,
Poate îmi dai adres-a doua oară
Ca și un semn că încă mă iubești.

Așa cum eu iubesc și vânt și ape
Și ploi și steag, deși-i doar o textilă,
Întoarce-te iubire, ai tu milă
Și nu lăsa uitarea să ne sape.

Lucian Perța

deși nimic nu-i era cunoscut; nici mușuroaie imense numite orașe, în care oamenii stau unii lângă alții fără a se cunoaște, nici imobilele imense din beton și sticlă, nici miile de mașini, nici lumina dată de electricitate. Aici a rămas o viață. De ce? N-a înțeles pe deplin niciodată. A fost sclavul acestui mod de a trăi. A muncit, a învățat, a iubit o femeie simplă și săracă, a făcut copii, a devenit un om al oamenilor, nu un om al râului, al câmpului, al colibei. Când toate acestea i-au poruncit să vină a luat pătura aspră și a pășit hotărât pe cărare. Pe ea, după atâta timp, atinse liniștea deplină a sufletului. Își simți trupul auxiliar, străin, rigid, ca o bucată de sticlă prin care trecea cu privirea. Își auzea, în liniștea internă, inima lovindu-i pieptul, pulsul, foșnetul mecanic al plămânului, zumzetul ficatului, mersul domol al sângelui prin tot corpul. Începu să-și cunoască trupul în cele mai intime unghere.

În depărtare, pe palma câmpiei, primul om. În spate, aurul pur al serii ce se scaldă în râu, crângurile binecuvântate ale copilăriei, drumurile prăfuite, colibele, satul. Un tânăr puternic, grăbit, trece prin el cu privirea-i cenușie, purtând un hârleț în mână. În trecere îl atinge. Are sentimentul eternei ușurări de carne. Când apa râului, în care intră și peste care trece, o simte străină, întoarce privirea. Undeva în spate, de-a lungul cărării, un tânăr sapă mormântul unui trup acoperit cu o pătură aspră, un trup cu ochii imateriali, imenși, difuzi, învinși în lupta cu pleoapele uscate și bătrâne. Pășește cu aripile mai departe, peste noapte, călător grăbit trecând printr-un sat.

egal-armonios cu sine, scrisul Mirelei Roznoveanu nu poate fi raportat disjunctiv la cele două mari etape ale vieții autoarei: cea din țară și cea de după stabilirea în Statele Unite. Ea își trăiește scrisul într-un fel meta-literar, ca adevăr mai adevărat decât adevărul (curent), și pe acest adevăr esențial dorește să-l toarne în plusul de inteligibilitate al comunicării expresive. Ea coboară adevărul în literatură și nu urcă scrisul la el. Deținând cheia, literatura i se oferă ca o splendoare firească - o corolă aromitoare ce se deschide de la sine. În acest spațiu privilegiat, scriitoarea dirijează registrele cu puterea unui magician al tranzitivității. Fiindcă știe, ea are aplomb și seducție, insinuându-se astfel în identitatea lectorului, încât acesta devine cavalier *sans peur* al Doamnei scrisului. Dar la ferestrele castelului ei, nu acceptă decât pe cavalerii rătăcitori, inițiați în mistere și măștri ai ofrandelor ritualice.

Supremația auctorială se vede din felul descinderii în literatură: sigur de la început și cu relief vizibil, cordial dar numai de la o anumită cotă, tensionat fără încordare - o „formă” necizantă a spiritului. În eleganța scrisului, tonul este cald, dar și, subtextual, prevenitor, inapt la rabaturi democratice.

Dacă, în bibliografia Mirelei, *Viața pe fugă* (1997) era romanul captivității femeii moderne în reflexele diurne, *Platonie* de-acum (Editura Cartea Românească, 1999) este scris pe pagina reflexiv-melancolică a aceleiași foi. Ochiul mijit afară se desface mai tare înăuntru, contemplând, sub machiajul unei cochetării dezinvolve, o feminitate de fum statuar. Stilul ce decurge dezvoltă o siguranță a nesiguranțelor, evidența tatonărilor incerte (“Trăind deopotrivă visul și realitatea, Platonie își prelungește un timp această stare plăcută, incertă. Apoi se trezi de-a binelea. Era trei și jumătate noaptea. Dar lumina soarelui din vis o trezise inundând-o cu o mare spaimă și fericire. Ce putea fi?”).

Punând acum între paranteze viața trăită pe fugă, Platonie-autoarea se întoarce spre un lăuntru nici el prea tihnit, la o hartă sentimentală cu planuri suprapuse, străpunse de relieful incertitudinilor. Introspecția favorizează perspective literare adăugite concretizate în travaliul mișcător al complinirilor. De aceea, disparitatea din exterior are mai puțină consistență pentru eroină decât lăuntricul („Care era ea, cea adevărată? Cine i-ar fi putut-o spune? Când? Pe cine trișa? Sau era posibil să fie toate Platonie acelea confecționate de imaginea celor din jur, de imaginea celor pe lângă care ea trecuse?”).

Glisarea planurilor temporale este o altă performanță a cărții. Măsurat pe înălțime, timpul

„PLATONIE”

de TITU POPESCU

complet al cărții rezultă din osmotică lor întrepătrundere - un timp platonian, necorupt, asigurând completitudine personajului. Acesta (ea) se mișcă într-un fel de paradis al timpului îndestulat. Investigația psihologică își află în mobilitatea temporală aliatul ei strategic („Apoi, dintr-o dată,

mirela roznoveanu

Nelu din barcă deveni un Nelu de vârsta ei, care o săruta pătimas pe linoleumul din bucătărie. Și Platonie se lasă sărutată și iubită, trecuseră doar atâția ani, Dumnezeu, sau nu trecuse nici unul. Nelu era soțul ei sau ce era cu ea? A cui era ea?”).

Autoarea este o virtuoză complicitară a divulgării personalității feminine, știind a o observa atât în detaliile care cer curiozitate (“Poate că îl atrăgea prin fragilitate și o stranietate specială, de țesut vegetal crescut în condiții artificiale, cu o creștere dirijată - de cine? - pentru a lua forme și de a contrazice planta din natură”), cât și orgoliul reprimat al puseurilor caracteristice de egocentrism („Liza i se dezvoltă pe zi ce trece tot mai vulnerabilă în orgoliul ei și chiar în arta ei. Era o ființă fără istorie, incapabilă să-și creeze una și de aceea egoistă, rapace, urând tot ceea ce era cu adevărat firesc și viu în afara ei”).

O Femeie în fața oglinzii este Platonie, o femeie care se descoperă mereu și resemnându-se în indefinitivare („Descoperi în acest timp că există în străfundul ei mai multe ființe. Mai multe suflete. Și asta a derutat-o atât de mult, încât a început să se îndoiască de ceea ce simț, de ea însăși”). Emisia de reacții inegale, cu un inevitabil procent de duplicitate în ele, ține de verosimilitate

psihologică a prototipului așezat de destin sub sigla marii întrebări: cui aparține (în cele din urmă?), cât este predestinare și cât ambiguitate în destin, cât de valabile sunt premonițiile? Hermeneutica feminității este rezumată în semantica pe care o conferă compozitorul Adrian Morariu Ondinei („Cine era pentru el Ondine? Femeia misterioasă, misterul întrupat în feminin, tăcerea enigmatică, frumusețea distructivă, destinul care predestinează femininul divin pentru distrugere. De ce așa? N-ar fi putut să o explice.”). Dar hermeneutica feminității este hermeneutica iubirii și adevăruri ale ei sunt atrase în fine intuiții („amândoi rataseră iubirea din prea multă iubire, dintr-o atracție nimicitoare, ca aceea care l-a anulat pe Matei și l-a îndemnat pe Adrian să fugă pentru a-și conserva un mit sau iluzia unei creații care nu reușise să devină ceea ce el sperase”). O obsesie a încercărilor de deslușire este păcatul metafizic al căderii în hybris, vanității de a supranaturaliza iubirea, de a o investi ca înlocuitor absolut al victiții („Cred că iubirea noastră fusese nefirească, iar zeii ne-au pedepsit pentru asta despărțindu-ne”).

Cu aceasta, am ajuns a numi supra-tema romanului: raportul dintre artă și real, dintre creație și viață; dar dezestetizat, în prizarea lui feminină, prin recunoașterea imperativului victiții de a fi trăită. Platonie-autoarea a tăiat totuși nodul gordian cu o sabie de aur. Esteticul rămâne ingredientul scriiturii și motivația lui (vezi repetițiile pentru rolul Carmen) justifică jertfa omenescului întru desăvârșire. Aici identificăm o altă performanță a autoarei. Transferul de personalitate de la Carmen înspre Platonie, ca și dedublările din sufletul Platoniei, soluționează narativ (detaliind „starea aceea perversă a seducției”) ceea ce în estetică este interacțiune categorială asigură marca de nobilitate a ficționalului.

Cronologia editorială a celor două romane, *Viața pe fugă* (1997) și *Platonie* (1999) nu o respectă pe cea reală, romanul din urmă fiind scris între 1989-1990.

Platonie este un poem tragic al libertății Ființei.

P.S. Ca ardelean, nu mă pot opri să nu remarc fina și exacta tipologizare a orașelor transilvănene - Cluj, Sibiu, Târgu-Mureș, Sighișoara - venită de la o autoare formată în senzații de viață extracarpătine

babel pe main

(din centrul multicultural plutitor)

Doamnelor și Domnilor, locul popoarelor mici este, în burta popoarelor mari - continentale, cu tradiție -...

Și dacă mai există totuși culturi și limbi „de buzunar” în libertate, lucrul se datorează nu atât unei utopice.

„unități în diversitate”, cât mai ales rezistenței la înghițire a acestei plevuști etnice

DISCURS ASUPRA MONDIALIZĂRII

de THEODOR VASILACHE

Care, acoperită atavic cu plăci cornoase - ghimpate, urzicătoare - mormăind ceva inarticulat și arborând grimase tribale fără traducere. Dar, mai ales, alergând în zig-zag prin istoria contemporană, au devenit cu totul imune oricărei contaminări

cu civilizația noastră apuseană... occidentală

- Când nu, chiar dinadins mănjite din cap până-n picioare cu sânge și scârnă, și exalând duhori bestiale, sunt de-a dreptul indigerabile și, ca atare, de neintegrat structurilor mai mari, euro-atlantice de pildă...

Experimentalismele au un cusur. Devin modă, prin urmare manieriste și, în consecință, plicticoase. Cele mai multe încercări de acest fel rămân doar pentru uzul istoricilor literari și al studenților care, mai din curiozitate, mai împinși de vreo cercetare pentru un referat reușesc să se apropie cu oarecare îngăduință de ele. Prea puțin mai izbutește să răzbată, în urma trecerii anilor, din toată noutatea formulei. De la o vreme, chiar au ajuns să semene unele cu altele. Bineînțeles că nu ne putem acoperi de ridicol decretând că nu mai e loc pentru... experiment. Numai că, vrând prea multă lume să experimenteze, s-a ajuns ca unii să-i copieze pe alții - ceea ce e mai rău decât moda, care poate să însemne, în domeniul ideilor, și numai un spirit, o atmosferă -, iar experimentul, înțeles din păcate cel mai adesea numai ca formă, să repete un altul, mult sau mai puțin depărtat în timp.

Evoluând cu egală virtuozitate pe diapazonul liricii ca și pe acela al prozei sau al criticii, Emilian Galaicu-Păun s-a remarcat ca unul dintre condeiele interesante ale ultimilor ani. Prezențele sale în volume sau în paginile unor reviste literare îl recomandă drept unul dintre aceia care știu să depășească handicapul experimentalismului prin alimentarea structurii formale cu un dens conținut ideatic ceea ce e tot atât de important, cu pătimire poetică. Volumul de poeme *Yin Time*, apărut la Editura „Vinea” în anul care tocmai se scurse, face, dacă mai era nevoie, proba unui autor lucid, hrănit nu numai cu formule lirice și cu texte dar în măsură să adauge propria ardere intelectuală și propria revelație senzorială celor asimilate.

Poemul de deschidere, intitulat *Carte nu știe, ce numai iscălitura învățase de o făcă*, cuvinte care, cum ne amintim, sunt din Neculce (cu ele începe portretul lui Constantin Cantemir) probează tocmai contrariul a ceea ce spune. Pentru că, dacă ar fi să-l parafrazăm pe Caragiale (cum a mai făcut-o cineva, aflându-se „singur printre poeți”), Emilian Galaicu-Păun știe nu numai citi ci și scrie. De fapt, el este un scriitor care corespunde viziunii lui Michel Tournier din *Le vol du vampire*, adică unul dintre aceia care și-au însușit textele predecesorilor după ce au planat peste ele și le utilizează mai apoi, dizolvate în substanța propriei creații. Cum se vede, procedeul nu e nou. Iar poetul utilizează de el copios, având grijă să marcheze întotdeauna cu litere cursive frazele sau sintagmele de împrumut. Apar în țesătura versurilor poemelor simple din acest volum bine sau mai puțin bine cunoscute expresii sau stihuri din Eminescu („eu am răs, n-am zis nimica”), Vladimir Nabokov („ta-tă, ta-ta-tă-ta, ta-tă, a tak' ne skazat' ia ne vprave”, „ta-tă, ta-ta-tă-ta, ta-tă, iar mai exact nici nu-i voie să spun; traducerea apare la subsolul paginii), Bacovia („scânteii galbene”), Flaubert („Madame Bovary c'est moi”), Rimbaud („A noir E blanc I...”), Lucia Hossu-Longin („memorialul durerii”), Sadoveanu („anii de ucenicie”; doar atât, ca la autorul *Fraților Jderi*, care a mai scris o „ucenicie”, „a lui Ionuț”, nici o referire la Wilhelm Meister), Baudelaire („mon semblable, mon frère”), Malraux („condiția umană”) și încă altele, ca și titluri de cărți, de la *Geneza*, *Exodul*, *Eccleziastul*, *Cântarea cântărilor* la *Bardo Thödol* (marcate cu albine în texte, altfel aș fi inclus Bacovia și Malraux aici).

Ar fi, nu-i așa?, un indiciu de adeziune la textualism. Ar fi, dacă Emilian Galaicu-Păun ar scrie neutral, neimplicat. Or, nu este deloc astfel. După un preambul care izbutește să spună ingenios o idee veche, și anume că lumea e un text, iar textul, la rândul lui, e o lume („«să ridici prin puterea de abstractizare, plimbându-te printre morminte/ și cruci, cimitirul la schema/ unei fraze cu subordonate de timp loc mod cauză ș.a. a zâmbit profesorul/ de sintaxă, doar pentru ca-n schema astfel obținută

VERSANTUL ÎNTUNECAT

de RADU VOINESCU

să torni limba veche/ și-nțeleaptă, dar tu ucenicul meu cum stabilești tu raporturi de/ coordonare și subordonare?»// încă din facultate știam pe de rost cimitirul central toate sub-/ ordonatele lui: temporală din poartă (sectorul soldaților ruși morți în/ primul mondial) cauzala mai înghesuită-ntr-o margine (foarte mulți/ tineri copii morți în '46-'47 de foamete) concesiva (morminte cu steaua lui moise// desfăcută la capătul brațelor crucii lui christ). mă duceam la/ cimitir cu senzația reconfortantă c-aș merge neanunțat într-o vizită la...”) poetul își desfășoară propria acoladă existențială, amestec de trăire și livresc. Pentru că livrescul face parte natural din dimensiunea poetică a eu-lui.

El deschide o poartă către înțelegerea - de către sine și de către ceilalți - a ceea ce reprezintă viața sa într-o ecuație istorică anumită. Născut în Basarabia și format în spațiul rusofon, biografia sa este fundamental marcată: „cu pământul luat pe picioare ca cărțile (noastre) de lut/ (răzuindu-le de toți copacii) luate pe tălpi dezlegându-/ ni-se când un șiret când al doilea când nistru când prut noi... *allegro*,/ pedala lui/ dumnezeu apăsând pe accelerator și din când în când numai pe frână/ ne pompează întreaga suflare în țevile unei conducte de gaz magistrală /transsi-/ beria(nă) prin care/ zi și noapte pompată de(-aceeași?) pedală suflarea din urmă a/ zece mii de ființe plecate-n *pohod*/ na sibir se întoarce acasă să pălpăie-n ochiul/ aragazului candelă triplă/ cvadruplă-ncălzindu-ne...” (*Fugă basarabeană*). Iată că se poate scrie într-un limbaj de acută (post)modernitate dar cu sentimentul și patetismul suferinței și, mai mult decât atât, impregnând versurile cu simbolistică și cu ideologie. Imaginea materializării jertfei în sacra candelă *sui-generis* este una dintre cele mai izbitoare în tot ceea ce s-a scris în literatura română a ultimilor ani din punctul de vedere al exprimării ororii față de un sistem azi revolut și al transfigurării simbolice a durerii. Chiar dacă lexicul este unul de extracție tehnologică impactul nu e mai puțin copleșitor. Ba chiar am putea spune că intervine și ceea ce am numi reacția pozitivă la reușita găsirii unui cod care să unească originalitatea cu banalul în transcrierea unor emoții a căror intensitate nu poate fi pusă la îndoială.

Yin este versantul întunecat al lumii, conform simbolisticii chineze, este partea telurică, poate chiar infernală a ei. Acest timp al lui *yin* - după *Tao te qing*, un balans între *yin* și *yang* are loc perpetuu, fiecare dominând, în alternanță, mișcarea universului - sau al lui *Kali Yuga*, după doctrina hindusă („nu făceam/ decât literatură. ne *eli e-* liberam - referire și la cuvintele lui Iisus, pe cruce, și la o poezie de Esenin, *Dans și plâns al ploilor în dungă*, în care acestea sunt reluate, n.m. - R.V. - de lecturi. soljeniciîn, șalamov, razgon ș.a.m.d. mângâiam/ trupul ei *kaligrafic*”) determină tot ceea ce se întâmplă în sinusoidale lui. Poemul *Nocturnă psihedelică* realizează mixajul dintre unda biografică și cea istorică: „anii de ucenicie/ (doi trei patru) au fost însemnați fiecare prin moartea unui secretar general al p.c.u.s. țin minte cum, înainte ca vocea gravă a crainicului tv să anunțe următorul mare deces, micul ecran se acoperea c-o ceață alburie, de parcă în spatele lui (de fapt a cca 100 mln. ex.) s-ar fi aflat însuși muribundul care tocmai își dădea sufletul. știam ce urmează: în chiar ziua înmormântării, transmisă în direct pe post, de pe străzi din săli birouri de pretutindeni dispăreau toate

lozincile cu citate obligatorii ale fostului secretar general și, peste noapte, în locul lor apăreau altele, spunând cam aceleași lucruri, din chiar discursul funerar al secretarului general proaspăt ales. nimeni nu a văzut vreodată cum se întâmplă schimbarea decorului, de parcă însăși moartea, mânuind abil foarfecele celei de-a treia Parce, ar fi mutat literele-n citate, prefăcându-le. nu cred că acele experiențe neo-«dadaiste» din toamna lui '82 iarna lui '84 și primăvara lui '85 n-au avut chiar nici o influență în alegerea profesiei...” Textul acesta, de după „anii de ucenicie”, este tipărit într-o casetă. Unul dintre exemplele de experimentalism formal din acest volum, unde aceste marcaje grafice ale înclinației autorului către versul scris în diferite organizări vizuale fac una dintre dovezile afilierii la poetica postmodernistă ca și la universul „pădurii de simboluri” („și m-oi duce (m-or duce) pe ultimul drum. pe cărarea pierdută. prin codrii de simboluri.”).

Yin e calea sentimentului, a inimii, a „mâinii stângi” („*stare și țepăn* - pe dreapta, *mlădioasă și slabă* - pe calea/ mâinii stângi», unu-n brațele altuia nu se mai satură de dezmierdări./ «*yin* - la stânga./ *yang* - la dreapta» și nu se pot smulge din îmbrățișare...”). În *Yin Time* găsim, de aceea, și multe poeme infiltrate cu un erotism trepidant, asupra căruia nu mai am posibilitatea să insist din motive de spațiu, nădăjduind însă într-o ocazie viitoare pentru a vorbi despre această dimensiune importantă a creației lui Emilian Galaicu-Păun.

Câteva cuvinte, înainte de a încheia, despre un poem care se dezvoltă succesiv pe parcursul volumului, *Gol neperceptiv increat*, fiecare „treaptă” purtând un număr de la 9 la 0. Iată forma „0”: „Când, după 81 de ani petrecuți în pânțele mamei sale, de ani 81, pe care și-o imagina unită prin carne cu tatăl său, uitând să-și amintească în acea clipă că nu trebuie să pătrundă între cei doi, se născu copilul, prin propria sa vrere, sfâșiind marele sigiliu al golului, și asta după ce maică-sa, în disperare de cauză, îi citi din *Cartea despre Dao și putere*, pe care el abia urma să o scrie, la rugămintea paznicului ultimei trecători către vest, înainte de a se retrage din lume, versurile: «Astupă-ți trecerile./ închide-ți porțile/ și nicipând în viață/ n-ai să istovești», s-a născut fără nici o gaură din cele cu care natura-mamă înzestrea orice ființă.” Dincolo de complicatele interpretări așa-zicând tradiționale ale simbolisticii numărului 81 (repetat la fiecare dintre cele zece variante) și a celorlalte formule care apar aici, e posibil să mai existe încă una: dacă scădem 81 din 1998, anul probabil al scrierii sau încheierii cărții acesteia, rezultă 1917. Anul a ceea ce s-a numit Marea Revoluție Socialistă din Octombrie.

octavian doclin:

«OBSESIA MEA A FOST SĂ SCRIU “POEMUL DESPRE POEM”»

Robert Șerban: Întotdeauna m-am întrebat de ce unii scriitori renunță la numele lor în favoarea unor pseudonime. Dar când te cheamă Chisăliță, parcă nu îți vine să semnezi poezii...

Octavian Doclin: Dar ce zici, totuși, de nume precum Ciocărlie, Flămând devenite de prestigiu în literatura română? Primul care - după ce m-a cunoscut ca elev - i-a propus profesorului meu de limba și literatura română din liceu, Petru Oallde, să-mi găsească un pseudonim, a fost ziaristul și criticul timișorean Simion Dima. Cel ce m-a convins însă a fost Ștefan Augustin Doinaș. Era la începutul studenției mele. Dar mulți dintre cei care au aflat că Doclin este numele meu literar mi-au reproșat ca pe o greșală faptul că nu mi l-am păstrat pe cel real, Chisăliță. Eu, însă, consider că nu am greșit alegerea, fiindcă atât numele cu care te naști, cât și locul în care cazi în lume (**Doclin** este, astăzi, vezi bine, satul caraș-severinean care-mi poartă... numele) ți le dă Dumnezeu și, mai mult, ele sunt, în credința mea, sinonime. Am spus că nu regret că Octavian Chisăliță l-a trimis în lume pe poetul Octavian Doclin, acum treizeci de ani (prima poezie semnată astfel a apărut în „Orizont”, 6/1970, cu titlul **Galilei**), deși numele acesta a fost „stălcit” în toate felurile: *Dolcin, Doclin, Doclini, Docliu*, dar și... *Declin*! Însă mai știi? Poate că în acest deceniu de tăcere editorială - în care toamai am intrat -, pe care i-l impun lui Octavian Doclin, să reapară adolescentul Octavian Chisăliță...

După mamă sunt bănățean pur sânge (și așa mă și simt), dar în linie paternă, strămoșii mei au fost **bufani**, deci „coloni” aduși de Împărăteasa Maria Theresa în satele Banatului de munte (Padina Matei este unul dintre acestea, satul cu bufani al bunicului meu, Nicolae, și al bunicii mele, Maria). În firea mea există poate de aici, pe această *vână*, tentația expectativei, a *planului secund*, niciodată în față, dar întotdeauna *primul*. De aceea nici când sunt *supra-lucid*, și nici când mă scufund în *subterană*, nu suport „linia întâi”, fiindcă de la acest nivel dispar reperele, obiectivele și perspectivele. Sunt un luptător „pour moi” și un egocentrist incurabil - și dacă mai spun că toată viața de până acum am trăit-o, despuțiat la sânge, într-o *voluptate a durerii*, ai portretul unui... *optimist trist*, cu o bucurie și o poftă de viață, însă, care îmi permit să trăiesc în *nădejde, credință și dragoste* (altfel spus, *soție, iubită, amantă*). Iată de ce îmi place să cred că, într-o nu prea îndepărtată viață anterioară, am fost calul Mariei Theresa. Iată de ce, adeseori, nechez liric după Stăpână...

R.S.: Este enervant să îmbătrânești. Ne alintăm spunându-ne că fiecare vârstă are frumusețea ei. Sunteți frumusețea la 50 de ani? Mai sunteți în... apele teritoriale?

O.D.: Ca nimeni altul. Din punct de vedere fizic, observ, dar numai dimineața când mă uit în oglindă, amprenta și semnele timpului, sufletește - tânăr, iar în comportament, prin cantitatea de încredere și dragoste investite în prieteni și iubite, naiv și sincer - precum un copil. Și întotdeauna singur. Consider că cincizeci de ani este o vârstă a adevărului. Crud și gol-goluț. Ajuns aici („cumpăna apelor”, nu?), poetul trebuie să-și fie propriul călău. Mai nemilos decât timpul. La

cincizeci de ani trebuie să-ți permiți - obligatoriu! - un răgaz editorial de - zic cu - zece ani, pentru a-ți putea privi „posteritatea” operei din *antunitatea ta/sa*. Trebuie să te uiți pe tine însuși (pentru ca, într-adevăr, să te poți cunoaște). Este ceea ce mi-am propus eu să fac. De aceea mi-am și intitulat recentul-ultim volum publicat - cu care îmi și închei „cariera” și programul poetic de până la cincizeci de ani - **Poemele dinaintea tăcerii**. Sigur, poate fi și acea tăcere dinaintea **Marii Tăceri** după ce ți-ai săvârșit **Marea Trecere**. Legat de această afirmație, să-ți spun ceva - ce mă obsedează încă din tinerețe, când, la „poșta redacției” unei reviste, am citit un răspuns negativ dat unui - se vedea - netalentat corespondent, exemplificându-se și cu citate. Printre altele, și acesta: „Moartea ne bagă-n mame”. Dincolo de trivialitatea exprimării, posibilul adevăr al acestui enunț mă va urmări până mor... Ape teritoriale, zici? Iată, eu le numesc „reper moral”. Adică, modelul spre care tinzi, borna la care te raportezi, năzuind s-o substitui. Pentru mine, a fost și rămâne **tatăl meu** (cu care, de altfel, și seamăn, din cei patru copii ai lui, cel mai mult), pregătindu-se, acum, să devină octogenar. El este întruchiparea contemporană pe pământ a lui Enoh (primul pământean consemnat în **Biblie** ca fiind ridicat la cer). Știi, desigur, ce se spune în **Vechiul Testament** despre Enoh: **toată viața lui a umblat de mână cu Dumnezeu. Și deodată nu s-a mai văzut**. Asemenea, tatăl meu, Ioan Chisăliță.

R.S.: Vă întrebam de apă. Haideți să „întărim” acest lichid care produce rugină și să vorbim despre degustătorul Octavian Doclin. Degustătorul de alcooluri. Știu că în viața dumneavoastră a lipsit de multe ori spiritul medicinal din casă. Și asta nu pentru că l-ați fi folosit la frecții, ci pentru că și spiritul poate să nască spirit. Sau nu?

O.D.: Experiențele mele... etilice datează de la o vârstă fragedă. Mi-o amintesc chiar pe prima, fiindcă așa cum nu se uită primul sărut, sau clipa des-virginării, așa nu poți uita prima experiență din preajma zeului tutelar Bachus. Aveam nouă ani și era ziua de Sf. Nicolae, onomastica bunicului. Bunica m-a chemat până la ea, peste drum de casa în care locuiam. M-am dus și mi-a dat un *sfert de litru* de vin. Să-l duc acasă. Am luat sticla, dar n-am ieșit bine din casa bunicii, că am și vârat sticla în sân și am fugit în grădina noastră. Ce s-a întâmplat, bănuiești... Și așa, ca o hoție, mi-a rămas amintirea primei „beții”! De-atunci nu m-am mai oprit decât cu intermitențe și, iată-mă, totuși, la 50 de ani, același copil de nouă ani. Dar să-ți spun una și mai și! După cinci ani de „dăscălie” în Oașul prunilor și al „lacrimii de Turț” băută cu Domn’ Văsâi, pregătindu-mă să revin pe meleagurile natale, a trebuit să predau și biblioteca școlii, fiind cu bibliotecarul acesteia; comisia, buimacă, a trebuit să ia notă că în bibliotecă erau mai multe sticle decât cărți! Deh, nici pe vremea aceea nu erau bani pentru sporirea fondului de carte al bibliotecilor școlare, dar existau multe, foarte multe „pălinci” în țara Oașului...

Dacă *spiritul* poate să nască *spirit*? Cornelia Blaga a fost întrebată, odată, dacă n-o deranjează iubirile marelui poet „mut ca o lebădă”. „Ghiocelul

negru”, distinsa lugojană, a replicat: „Dacă ele duc la poezie, nu”. Cam așa stau lucrurile și dacă vorbim despre *spirit* și *spirit*, în ceea ce mă privește. Nu stările bachice au „dus” la poezie, ci consecințele lor: angoasele.

R.S.: Îmi place să ascult amintiri din copilărie. Mai ales în cazul dumneavoastră, pe care vă imaginez un copil dolofan.

O.D.: Nu atât dolofan, cât cu picioarele mai... rotunde decât cele mai rotunde paranteze! Ceea ce a făcut să fiu, în copilărie, un foarte bun fotbalist și nimeni n-a reușit să-mi strecoare mingea printre picioare! Am încercat să fiu și un bun „ochitor”. Ce-i drept, o singură dată, când, cu praștia, am doborât o vrabie. Sentimentul de tristețe de atunci a făcut, probabil, ca, în armată, să fiu un celebru... inabil ochitor! O aceeași tristețe - care până astăzi m-a făcut să nu mă mai pot atașa de vreun *semper fidelis* - am resimțit când, într-o dimineață, chemându-mi câinele cu nume ciudat, Luxy, l-am găsit după colțul casei, tremurând ca de frig, deși dimineața era una însorită de vară, așteptându-mă să poată muri... Nu pot să-i uit privirea de rămas bun. Atunci am simțit că și copilăria mea pleca o dată cu el.

R.S.: În tinerețea dumneavoastră, poezia avea trecere? Luați mințile fetelor cu versuri? Sau erați un adolescent serios, ce făcea seara ochiul stelei sale literare?

O.D.: Mai mult ele îmi luau mințile, cu fiind un perpetuu îndrăgostit! Nu eram un cucuritor de „prima mână” și, de aceea, de multe ori, îmi venea în ajutor poezia. Emblema de „poet” avea trecere, ehei, voi iubitele mele... câte versuri vă mai amintiți oare? Dar, în destinul meu literar - atât cât a existat el - *nimic nu a fost întâmplător*. În momentele esențiale ale acestuia, mai mereu am reușit *din a doua încercare*. Dacă întotdeauna am ieșit primul din plan secund, cu siguranță că nu puteam să fiu decât *jucătorul celei de-a doua încercări*. Așa se face că, la liceu, nu am reușit în sesiunea din vară, într-un orașel, Bocșa, din apropierea satului meu natal, ci am intrat toamna, la un liceu din mediul rural, Grădinari. Aici am avut, însă, șansa capitală pentru viitorul meu poetic, să-l întâlnesc și să-mi fie profesor de limba și literatura română, pe unul dintre cei mai de seamă cărturari ai Banatului, format la școala filologică din Cluj, consătean cu mama mea, regretatul Petru Oallde. În clasa a IX-a am intrat, așadar, cu lecturi modeste din poezia română contemporană (singurul citit de mine prin clasa a VIII-a a fost Nicolae Labiș, care toamai apăruse în B. P. T.) și cu un caiet de versuri (imitații eminesciene). După ce l-a citit, profesorul meu mi-a spus cam așa: „Nu ești nici măcar la nivelul poezilor Văcărești”. Dur și nepedagogic, nu?, pentru un copil de cincisprezece ani venit... de la țară. Ar fi fost așa dacă lucrurile s-ar fi oprit aici. Dar Petru Oallde a intuit că ar putea să „iasă” ceva din elevul său Octavian Chisăliță și astfel, ca lectură obligatorie, numai pentru mine, mi-a dat pentru vacanța de iarnă să citesc două cărți: **Ciuma** de Camus și volumul de debut al unui poet despre care luam cunoștință pentru prima dată, **Cum să vă spun** de Ion Alexandru. Reîntors din vacanță m-am prezentat în fața profesorului, cu inima cât un purice, înapoiindu-i cărțile și dându-i și trei „poezii” noi. „Acesta-i drumul tău”, a exclamat profesorul după ce a citit poeziile. Din aceea clipă destinul meu a luat o întorsătură frumoasă și de excepție (așa îl văd, cu toată... modestia, din perspectiva/ retrospectiva vârstei de acum!). În fiecare după amiază, fix la ora cinci (cu stăteam la internat), eram învoit să mă duc la profesor acasă, timp de o oră. În cei patru ani de liceu am reușit, sub stricta supraveghere a lui Petru Oallde, să-i citesc aproape întreaga, senzațională-i bibliotecă, profesorul pu-

nându-mi la dispoziție nu numai toate volumele de debut ale **generației '60**, din colecția „Lucașfăruș” (o, ce colecție!), nu numai volume ale unor scriitori care în acel moment (1965 - 1969) nu se studiau nici în facultate, printre altele, **Teatrul** de Lucian Blaga (două volume, 1943) sau **Măine** de Aron Cotruș (1928), nu numai cărți vechi, rare sau prime ediții din clasici români, dar, cu o generozitate rar întâlnită, m-a abonat, pe banii lui, la două reviste: *Gazeta Literară* și *Lucașfăruș*, eu făcându-mi abonament, pe banii rămași din bursă (părinții mei erau săraci), la revista lunară a Banatului, care se chema, ca și acum, *Orizont*. Astfel că, pentru facultate, eram bine pregătit la literatură, dar aproape ignorant în cele ale gramaticii și, în consecință, n-am intrat din prima încercare la Timișoara, ci... tot din a doua, în toamnă, la Oradea. În acel moment (1969), apărea în orașul de pe Crișul Repede una dintre cele mai importante reviste de cultură din România, în jurul ei adunându-se aproape toți foștii *cerchiști* de la Sibiu, unii, precum Ovidiu Cotruș, Radu Enescu, Nicolae Balotă lucrând chiar în redacție (redactor-șef era poetul Al. Andrișoiu). Alături de aceste mari personalități ale culturii române, într-o splendidă ascensiune literară, se afla tânărul poet și critic Gheorghe Grigureu. De atunci datează prietenia mea cu acesta, o prietenie ciudată, de interesată și unică în felul ei, fiindcă din 1972, eu am părăsit Oradea, cu Gheorghe Grigureu m-am mai întâlnit doar de trei ori! Prețuirea a rămas însă fără sincop. Am fost acceptat la revista *Familia*, drept colaborator, cu simpatie, făcând unele munci... anonime, cum ar fi consemnări despre cărți mai puțin importante sau reviste literare din țară. Vreau să spun, mai ales pentru scriitorii tineri de azi, care, probabil, nici nu știu ce este un „onorariu”, că acela pe care-l primeam eu lunar de la *Familia* depășea bursa mea de studii! Faptul cel mai important și mai profitabil pentru mine, tânărul de atunci, se întâmpla o dată pe lună, când redactorii primeau salariile iar eu, onorariul. De fiecare dată, atunci, se mergea cu toată redacția la restaurantul Hotelului „Dacia” (lângă cei menționați, să-ți mai adaug pe publicistul și dramaturgul Stelian Vasilescu, secretar general de redacție, criticul de teatru Dumitru Chirilă, precum și pe François Pamfil, graficianul revistei). N-am să pot uita câteodată acele, cu adevărat, „banchete” spirituale! Era obligatoria și necesara „încălzire”, începeau polemicile și, pe loc, se organizau cele două „tabere”, mereu aceleași: toți contra lui Gheorghe Grigureu! Verva de nestăvilită a lui Ovidiu Cotruș, ironia filozofică a lui Radu Enescu, „încetările” lui Al. Andrișoiu, toate se îndreptau spre tânărul Grigureu, care, spre bucuria mea secretă (eu, timid și strivit, de partea lui, de-abia silabiseam câte-o replică!), printr-o inteligență și spontaneitate ieșite din comun și făcând dovada unei culturi neobișnuite, reușea întotdeauna să rămână „sub scut”. Dacă anii de liceu mi-au format, prin Petru Oaldea, adolescența literară, anii orădeni (1969 - 1972) au fost perioada cea mai benefică a tinereții mele literare. *O, tempora...* Și ca să mai dau un ultim exemplu de reușită din a doua încercare, mă opresc la momentul debutului literar. Se știe că în deceniul opt se debuta pe bază de concurs. În 1976, Editura Facla din Timișoara organiza un astfel de concurs, dar restrângând aria geografică la județele Timiș, Arad, Caraș-Severin, Hunedoara. În acea perioadă eu eram profesor într-o localitate (Bixad) din țara Dașului și nu aveam, deci, domiciliul în județul meu natal, Caraș-Severin. Am participat totuși la concurs și m-am numărat printre cei cinci câștigători ai acestuia. Dar, stupoare! Primesc, în vara lui '77, o scrisoare din partea editurii, prin care eram anunțat că din cercetările întreprinse la miliile județelor Caraș-Severin și Satu-Mare s-a

constatat că am indus în eroare editura, declarând eu, vezi Doamne, că... locuiesc în Caraș-Severin! Premiul, firește, mi s-a retras. Culmea ironiei a făcut ca, din toamna aceluiași an, să mă transfer pe meleagurile județului natal, la Reșița, dar... verdictul a rămas așa cum a fost dat! Abia doi ani mai târziu am reușit, astfel (grație poetului Anghel Dumbrăveanu, care a intervenit pentru a mi se face dreptate), să debutez cu volumul **Neliniștea purperei**. A fost bine, a fost rău?

R.S.: Nu vă sfiți, la 50 de ani, să lăudați pohtele ce le pohtiți. Erosul a fost și, bag de seamă, a rămas o constantă a liricii docliniene. Salvează bărbăția poezia?

O.D.: Pentru mine, ceremonialul scrierii poemului a fost sinonim cu actul erotic. Precum în acesta, am trăit aceeași bucurie și aceeași tristețe scriindu-mi poemele. Întotdeauna scrierea ultimului cuvânt al poemului a echivalat cu ceea ce în actul erotic se numește „rupere de nori”, iar când mi-am retranscris în forma finală poemul, transcrierea era

însoțită de aceeași tristețe, numită franc de Leo Frobenius „postcoitul”. Este ceea ce am vrut și - vezi ce modest sunt în continuare -, am reușit să sugerez măcar, în volumul **Poeme duminicale** (Reșița, Editura Timpul, 1998), **Gelozia erotică** (dacă ne referim numai la aceasta) nu mi se pare un sentiment înjositor. Ea este combustibilul necesar și vital, ce întreține arderea în iubire. La care trebuie să adaug imediat **tandrețea**, care dă dimensiunea nobil-umană actului erotic, scoțându-l din animalitate. Mi-a făcut plăcere să găsesc, cam în același fel exprimate, aceste convingeri și într-un pasaj din **Eroticon**-ul lui Gheorghe Grigureu. A propos: numai prezența mai la vedere și prestația de excepție face să se vorbească, în primul rând, de criticul Grigureu (la ora actuală rămas, vai, cam singur angajat în bătălia pentru revizuirile critice). Deși nu se poate spune că nu a fost receptat ca poet cum se cuvine, mai întotdeauna criticul a devansat poetul. Aș spune, pe nedrept. Poetul Gheorghe Grigureu este, în momentul de față, poate cel mai modern poet român, prin limbaj metaforic, tehnică poetică, sintaxă inimitabilă și idei, multe idei. Poezia lui, față de a multor confrăți, spune. Îl asemăn și-l compar cu francezul René Char. Ca importanță, Grigureu este un René Char al poeziei române. Decât să caute modele prin alte literaturi de aiurea (bune și necesare și ele, dacă sunt validate măcar în spațiul poetic din care provin), tinerii poeți români ar câștiga mult mai mult în modernitate dacă, nu să dea o fugă până în **Amarul Târg**, pur și simplu ar citi cărțile de poezie, numeroase și ele, ale acestui important și unic, la noi, poet. Nu crezi că am dreptate, tinere poet și prieten, Robert

Șerban? Și apoi, aproape întreaga mea putere de seducție este concentrată în... nasul meu cu puternice trăsături romanice, la care se adaugă un romantism funciar - și personal -, care îmi dă dreptul la visarea **realității ireale**, cu ochii deschiși. **Erosul** nu-l pot înțelege fără **thanatos**, sau, și mai exact, în primul îl implic, întotdeauna, pe cel de-al doilea. Pot să afirm că până aici, la cincizeci de ani, viața mea s-a **petrecut** între aceste două margini: dragoste și moarte. Le-am supralicitat pe amândouă, ele intersectându-se precum țâșnirea înaltă și suprapunerea apelor într-o fântână cinetică. Din dragoste în moarte și înapoi în dragoste a fost **jocul meu** pe lama de cuțit a vieții. Sentimentul dragostei - în toate variantele lui - nu m-a părăsit niciodată, iar cel al morții l-am trăit „pe viu”, dacă pot spune așa, de două ori. Prima dată, pe la vârsta de patru ani, când venind, cu părinții, într-o duminică, de la biserică, abia intrat în casă, am mai putut să-i șoptesc mamei: „Așa mă doare capul” - și am căzut în brațele tatălui meu. Nerevenindu-mi un timp, probabil, îndelungat, am fost declarat mort. Păstrez doar o singură amintire/ imagine: a revenirii la **suprafața realității**, când, după vreo trei ore (am aflat după aceea), deschizând brusc ochii în camera în care eram așezat pe pat, am văzut, speriat, o mulțime de lume, majoritatea de pe strada pe care locuiam, bocindu-mă și pregătindu-se de ritualul obișnuit de până la înmormântare. Inexplicabil, m-am ridicat, am coborât din pat și am fugit afară din cameră, printre oamenii aceia adunați și pregătiți de priveghi, uluiți și bucuroși totodată. A doua oară, mult mai încoace și mult mai exact, în 28 mai '98, la Oradea. Această cădere temporară în moarte nu a fost inexplicabilă ca prima, cea din copilărie, ci a fost **provocată** de mine. Am vrut să văd dacă jocul de-a dragostea și moartea poate fi împins dincolo de **delirium tremens**, pe care eu l-am „experimentat” de nenumărate ori anterior și ale cărui viziuni **supra-reale** și **grotești** nu-mi mai spuneau aproape nimic la acel moment (într-un astfel de experiment mi-am văzut exact locul unde sufletul meu va ajunge după extincție, alături de altele, toate ascunse în interiorul unor capsule-mușuroi, zbatându-se și nereușind să atingă o rază ce trecea milimetric pe deasupra lor, lucru ce le-ar fi permis să spargă acele învelișuri și să iasă la lumină; și, Doamne, ce se mai chinuiau!) și, de asemenea, să văd până la ce distanță îți permite Dumnezeu să te apropii de el fără să te pedepsească, știut fiind că pe El, cum spune Cuvântul biblic, nu l-a văzut nimeni... O singură amintire/ imagine păstrez și de aici: mă vedeam plutind, oblic, până aproape de tavan, și... nici o senzație de teamă (spaimă), ba, aș spune, dimpotrivă, o ciudată bucurie. Din „experiența” acestor două morți („neanunțate”) au rezultat volumele **47 Poeme despre Viață, Dragoste și Moarte** (1998) și **Între pereți de plută sau Moartea după Doclin** (1999).

R.S.: Nu obosesc prietenii pe scriitorul care sunteți? Nu în războaie literare se ascute penița? Chiar merită să fii amabil cu semenii, cu colegii de generație, de armată, de serviciu?

O.D.: Întotdeauna am avut prieteni puțini, dar de calitate. N-am căutat prietenia cu orice preț, dar am știut să o păstrez. Am avut puterea să mă bucur de bucuriile lor. Din generația mea, **promoția '70**, cum o numește, cred că exact, Laurențiu Ulici, mă simt solidar (ca să numesc numai prieteni) cu **poeții** Gheorghe Azap și Slavomir Gvozdenovici, Olga Neagu și Sabin Opreanu, Ion Cocora și Ion Budescu (toți aceștia fiind cărășeni), Lucian Alexiu și Vasile Dan, Adrian Popescu și Nicolae Preliceanu, Dinu Flămând și Ion Mircea, Ion Drăgănoiu și Ion Murgeanu, Ion Vădan și Ion Zubașcu

(continuare în pagina 14)

(urmare din pagina 14)

(poetii fără de care geografia poeziei românești nu se poate scrie!), cu **prozatorii** Ion Marin Almăjan și Horia Pătrașcu, Florin Bănescu și Gheorghe Schwartz (esențiali pentru propulsarea „ținutului literar“ Banat în întregul prozei românești, primii trei cărășeni și ci), dar și cu Marius Tupan, important prozator al generației noastre, un ultim mare „boier“ al literaturii române contemporane (un tip uman și artistic la care „răspunde“ și poetul Casian Maria Spiridon de la Iași), cu care m-am cunoscut chiar la Turnu-Severin, la o întâlnire literară „Mehedinți - Caraș-Severin“, prin 1970. Dar nu mai puțin cu criticii Cornel Ungureanu și Livius Ciocârlie (dacă, totuși, acesta se mută la... Mehădia - *Ad Mediam...*, nu? - și nu la București, fiindcă numi pot imagina cum să se mute biblioteca sa din loc!), prin al căror efort, anvergură critică și intelectuală, a fost așezată și încadrată literatura Banatului în context central-european.

Iar poezia este o bucurie supremă, privilegiul celor aleși. Chiar dacă sunt damnați. Urma pe care o lasă ei în lume e o definiție. Există, însă, tot atâtea definiții ale poeziei câți poeți adevărați sunt. Un *chor* pe o singură voce întotdeauna va suna fals. Dar tot atât de adevărat este că numai dintre voci false se poate distinge claritatea și timbrul unei voci adevărate, aparte, originale. Una dintre ele? Cu bucurie și „invidie“: cea a temătorului (pentru viața mea) frate, Gheorghe Azap, locuitor al țării sale numită *Tiefania*.

R.S.: Sunteți născut și trăiți în Banat. De ce au sentimentul bănățenii că sunt tot timpul... frunțași?

O.D.: Banatul, fiind așezat de Dumnezeu în Europa din Centru - Mitteleuropa -, a dat posibilitate bănățeanului și să se miște într-un spațiu european exemplar, larg, atât geografic cât și cultural. A avut deci șansa să primească civilizație și cultură, dar și să dăruiască la rândul-i. Însă încă numi pot explica îndeajuns de bine de ce poezia bănățeană interbelică nu a evoluat în linia unui Georg Trakl, de exemplu (tatăl poetului austriac era șvab din Banat), rămânând, într-o măsură destul de mare, la experimentul limbajului dialectal (a nu se înțelege că, în această perioadă, Banatul nu a avut poeți reprezentativi, un Pavel Bellu sau un Petru Sfetca). Literatura dialectală creată în Banat (mai ales poezie) are, desigur, importanța ei (vezi Cornel Ungureanu, **Imediata noastră apropiere II și Introducere în viața și opera lui Petru E. Oancea**) Fenomenul acesta, al scrisului în grai, este într-adevăr un fenomen, dar aparține „urmașilor“ urbani ai țărânului bănățean, cel care avea biblioteca personală cum nu aveau, până la al doilea Război, unii intelectuali români din alte părți, edita ziare pe sepe proprii, deținea tipografii

în care-și tipărea creația (dar nu creație în grai, să nu confundăm scrisul acestora, tinzând spre literatura cultă, cu „reîntoarcerea“ la grai a intelectualilor locului). Dar, apărând prea mulți improvizaatori și prea multe improvizații „în grai“, poezia dialectală a ajuns să submineze poezia și poezia cultă interbelică bănățeană, dându-i, pe urmele lui Titu Maiorescu, până și atentului George Călinescu, senzația că doar aceasta este „semnul“ literar-spiritual al bogatului - materialicește - Banat. Revenind însă la Trakl, pot spune că mi-am pus

unul din ultimele volume, **Dubla eroare** (1999), sub semnul unui vers al acestui poet, concretizând o mai veche atracție. Poezia română de azi are însă în bănățeanul Petre Stoica (inegalabil și ca traducător al lui Trakl), într-un anume aspect al liricii sale, un traklian de marcă. Fiindcă am ajuns la Petre Stoica (astăzi stabilit în ținutul natal, la Jimbolia), „nănașul“, cum îi spun eu, este cazul ca prin mine, acum și aici, poezii reșițeni să-i aducă un nedisimulat elogiu. Petre Stoica a făcut pentru Reșița literară a anilor '80 ce nu au făcut, de-a lungul unor bune decenii, alți scriitori reșițeni cunoscuți și stabiliți în București. El, poetul, a stat mult timp printre noi, contaminându-ne cu harul său și cu memoria sa din care țășneau **amintirile unui fost corector**: el, poetul, a publicat grupaje întregi de poeme ale reșițenilor, prezentându-i elogios în reviste de prestigiu ale timpului; el, poetul, ne-a găzduit, la rândul-i, și ne-a protejat ori de câte ori ne aflam în derivă pe la restaurantul Casei Scriitorilor din București. Pentru toate acestea și pentru multe altele, îmi face plăcere să-i mulțumesc „nănașului“.

Printre „frunțașii“ mei de suflet se numără nu numai bănățeni. Primul nume care îmi vine în minte acum este al regretatului Mircea Ciobanu, unul din puținii scriitori români profesioniști cu adevărat, pe care i-am cunoscut. Ne legau multe. Eram de aceeași religie. El mi-a editat, în 1986, la Cartea Românească, volumul **Curat și nebiruit**. Păstrez, în arhiva mea cu valori de suflet, vreo patru portrete în peniță, făcute în diverse ocazii, și

un poem pe care mi l-a dedicat cu puțin înainte de „plecarea“ pe care nu mi-a anunțat-o...

R.S.: Multe din textele dumneavoastră abundă în cuvinte „tehnice“, pe undeva demonetizate: poem, poezie, vers. Nu credeți că poezia e în altă parte? Mai credeți în literatura despre literatură?

O.D.: Au mai crezut și alții că poezia „e în altă parte“. Probabil, cred și acum că ea n-ar avea de-a face cu acele cuvinte „tehnice“, cum le numești. Obsesia mea a fost să scriu „poemul despre poem“, ceea ce echivalează cu **esențializarea esenței**, adică până unde se poate concentra poemul care să devină „poemul minim“ - așa cum îl numesc eu prin multe cuvinte „tehnice“ ale literaturii... despre literatură. Și chiar poate exista poezie fără o anume „tehnică“? Și, oare, această tehnică poate fi obținută și prin alte cuvinte decât cele ce, la un moment dat, devin „tehnice“? Sau crezi că a nu le numi - ori a le numi „altfel“ -, nu tot ele, aceste cuvinte „fac“ poezia? Să nu-mi spui că mai crezi în poveștile cu... postmodernismul!

Atâta timp cât noi nici modernismul nu l-am epuizat - dar nici alții n-au făcut-o, nu te speria, iar ei, acei alții, nici nu mai vorbesc demult de un „post“ - iar când au vorbit, au făcut-o în cu totul alte „înțelesuri“ decât cele pe care noi, mereu goană după „isme“ (deși le tot acuzăm în acerași timp!), uităm că poezia, într-adevăr, este „în altă parte“. De când a apărut ea, de la **Epopoea lui Ghilgameș** și de la **Homer** încoace, poezia a fost, tot timpul, modernă și post-modernă. „Demonetizarea“ nu-i decât fața de azi a ceea ce, mâine..., dar să nu anticipăm...

R.S.: În ultimii 10 ani a fost o inflație de cărți semnate Octavian Doclin. Acum, când împliniți 50 de ani, anunțați că 10 ani nu veți mai publica nimic. Vorbiți serios? Veți rezista tentației căreia, până acum, i-ați dat curs într-un flux continuu?

O.D.: Dar dumneata, dragă prietene, vorbești serios când vorbești despre „inflație“? Un program poetic, indiferent de anvergura sa, nu se judecă după numărul cărților, ci după cum ți-ai epuizat sau nu „obsesiile“. Din 1979 și până în 1989, am publicat cinci cărți. Din 1991 până în 1999, alte patrusprezece... Dacă nu voi rezista tentației de a publica - nu de a nu mai scrie -, înseamnă că programul meu poetic are fisuri. Știi că organismului îi trebuie 48 de ore ca să elimine alcoolul unui „banchet“ (mai puțin spiritual, de data asta, și mai mult *spirit-ual*...). Dacă pe această durată nu rezisti tentației „flăcării albastre“, atunci întreaga construcție a ființei tale se prăbușește. Pentru un băutor de frunte, 48 de ore sunt o veșnicie, pentru un poet, uitarea numelui timp de 10 ani este o șansă...

Interviu realizat de
Robert Șerban

cati motea

Poezie în vânt

în timpul acesta verde
când piatra înflorește în scoici
întrebările
se izbesc de zidul
pe care cuvinte plecate în zbor
își trag sufletul

când ai aripi
îți poți permite

să mori discret

doar neînțeleșul
dansează pe muchia cinică
a destinului...

în preajma ta
adâncurile bolborosesc tulburate
la capătul ochilor mei
stinge poemul din sud
vreau să te repet în vis
privește-mi sufletul
e încărcat ca un pom de crăciun
cu mici globulețe

prin care respiri...

poezia face riduri
căutând sublimul
ce se toarnă-n pahare

m-ai lecuit Doamne
cu scoicile poeziei
de tristețe

despletite două poezii se sărută
luminându-mă în absență...

migrația cuvintelor

POVEȘTEA VORBELOR.
DESPRE ZERO

de MARIANA PLOAE-HANGANU

La începutul unui an, cel în care abia am intrat, cu atâtea zerouri în componența lui grafică, este nimerit să depănăm istoria cuvântului **zero**.

Este un cuvânt foarte vechi și internațional; face parte din vocabularul matematicii, iar aici, așa cum bine se știe, noțiunile de bază au fost denumite prin cuvinte de origine arabă datorită faptului că știința matematicii, ca și a altor câteva domenii, datorează mult, în începuturile ei, înțelepciunii arabe.

Cuvântul arab **sifr** însemna „gol“ și era doar adjectiv. Matematicienii arabi au început însă să-l folosească, după modelul indian, și ca substantiv cu înțelesul actual de „zero“. Cu această semnificație pătrunde în lucrările matematicienilor din Evul Mediu; primul care îl folosește este **Leonardo Pisani** în secolul al XIII-lea care îl și adaptează la limba latină, limba în care erau scrise lucrările științifice în acea perioadă, iar cunoscutul matematician **Fibonacci**, în teoria sa despre numere, îl face cunoscut și îl impune în lumea științifică internațională de la acea vreme. Cuvântul arab **sifr** devine astfel **zephirum**, o adaptare mai mult poetică (v. **zephyrus** cu înțeles de „zefir“) decât conformă regulilor de corespondență fonetică. Totuși termenul s-a impus. În epocile ulterioare, când lucrările științifice n-au mai fost scrise în latină, cuvântul a suferit noi adaptări. Astfel, **zephirum** a devenit **zefiro** apoi **zefro** și în cele din urmă **zero**. Termenul se răspândește rapid în toată lumea modernă.

În paralel cu școala matematică italiană, cuvântul **sifr** este preluat și de matematicienii spanioli, buni cunoscători ai arabei; adaptarea fonetică a cuvântului arab de către aceștia din urmă a fost însă mai corectă, în urma căreia a rezultat cuvântul spaniol **cifra**. Termenul a fost folosit cu înțelesul de „zero“, dar și cu cel de „număr în general“. Dubla semnificație a lui **cifra** se menține mult timp; cu sensul „zero“ apare și la **Euler**, în 1783, chiar și la **Gauss**, în 1789. Cele două semnificații se păstrează până astăzi în cuvântul englezesc corespondent, **cypher**. Noul termen este impus în lumea științifică internațională prin cartea lui **Nicolas Chyquet**, **Triparty**, din 1434. În secolul al XII-lea apare însă pentru aceeași semnificație termenul latin **nulla**, care se răspândește destul de mult: în secolul al XVI-lea îl întâlnim în germană. Precizia termenilor cerută de orice limbaj științific face ca **cifra** să fie până la urmă folosită doar cu înțelesul „semn numeric în general“, iar **zero** să fie folosit doar cu înțelesul lui actual.

În limba română se întâlnesc de-a lungul timpului toate cele trei cuvinte: **cifra**, **zero**, **nulă**. Toate sunt împrumuturi romanice târzii sau neologisme latinești. **Cifra**, cu înțelesul „zero“, este întâlnit în **Lexiconul Budan** de la 1825; azi, această semnificație a cuvântului a dispărut. În opera lui **Gheorghe Asachi** se întâlnește forma **nulă** pentru semnificația „zero“, cuvânt, de asemenea, dispărut astăzi.

bujor nedelcovici

UN PELERIN AL
ABSOLUTULUI

4 februarie 1995

* Ce păcat că ideile cele mai interesante și „scânteietoare“ le am pe drum - în metrou sau pe stradă - și când sosesc acasă constat că le-am uitat. Dostoievski spune că cele mai bune romane le-a scris în minte și fără hârtie.

* În **Le miroire des princes**, Luc Jacob Duvernet vorbește despre ierarhia elitelor franceze și straturile sociale care există în Franța.

Concluzia după lectura cărții: dificil să pătrunzi în elita politică, socială sau culturală fără să începi de copil să intri în ierarhia socială prin intermediul școlilor și a universităților.

Emmanuel Todd, în cartea **Le destin des immigrés**, pleacă de la „celula familială“ pentru a explica identitatea culturală sau integrarea emigranților în Franța. Viziunea lui - puțin idealistă și utopistă - mi-a dat senzația că asimilarea străinului în societatea franceză este posibilă. Dar atunci nu intervine „ierarhia închisă a elitelor“, despre care vorbea celălalt autor, și în care este dificil să pătrunzi?

Americanii și Canadienii trăiesc în comunități etnice separate - comunitarism. Poporul iudaic, dacă ar fi acceptat asimilarea poate ar fi dispărut. Cred că după mai multe generații se poate vorbi de integrare, dar și atunci va fi importantă originea: asiatică, europeană etc.

O explicație globală a emigranților din Franța este imposibilă. Rămân doar câteva căi: integrare, asimilare (prin mariaje mixte) sau comunitarisme.

Pentru mine timpul este prea scurt. Eu sunt și voi rămâne un **méteque**. Un călător, un pelerin al absolutului, un vagabond al ideilor încă nenăscute, un **homo viator**...

* Furiile mele!

De câte ori trăiesc o stare de indignare, revoltă, protest, strigăt... mă răzbun cumpărând cărți cu riscul ca a doua zi să nu am ce mânca. Apoi regret și mă pedepsesc rezervându-mi bani doar pentru o baghetă...

* Care este orgoliul meu?

Orgoliul (nu vanitatea) provine dintr-o obsedantă căutare a unui „Moi“, a unei **Conștiințe** și a unor **Cunoștințe** care nu se mulțumesc cu explicații imanente, ci caută o cunoaștere pluridimensională și transcendentă.

Nici o clipă nu scap din capcana lui **Je suis** care este în căutarea lui **l'Autru**, iar prin **Cogito** și **Logos** cred că o să mă conciliesc cu mine, cu ceilalți și cu lumea.

Sunt un singuratic care, prin scriitură, încerc să mă aflu și să-i aflu în această aventură delirantă și fantastică numită: **Viață**.

Disperare, sfâșiere, angoasă, nebunie, sinucidere, umilitate (nu umilință), încredere, efort, dar niciodată... **distru**! Iată ce înseamnă pentru mine.. **Orgoliu!**

7 februarie 1995

Uneori am impresia că am început să gândesc cu adevărat doar în urmă cu câțiva ani și mi-am

pierdut mult timp - prea mult - scriind romane. Înainte au fost încercări de a mă maturiza dintr-o adolescență prelungită. Am avut un destin amânat, plămădit la temperatura creației.

Aș vrea să trăiesc până la 80 de ani pentru a recupera această nepermisă inocență a lui **Cogito**.

12 februarie 1995

* Filosofie (**Ratio**), Religie (**Relegere**, a „rasambla“ membrii unei comunități).

Chateaubriand și Joseph de Maistre au făcut critici la adresa Revoluției franceze din 1879, care a decapitat monarhia - paricid - și a devenit model pentru multe țări (Revoluția Bolșevică din 1917) de-a lungul celor două secole. O monarhie constituțională și parlamentară (preconizată de Ludovic al XVI-lea) ar fi schimbat istoria Franței și a Europei.

„Il nous faut la chose **république** et le mot **monarchie**“, disăit Victor Hugo. „Une monarchie entourée d'institution républicaine“, semble lui répondre La Fayette.

O revoluție nu se realizează nici cu rațiune, și nici cu un sentiment religios. Poate exact contrariul lor...

Cred că în istorie au fost uneori absente două noțiuni: **Ratio** și **Relegere**.

* În 1804, Chateaubriand a demisionat din postul de ambasador în Elveția datorită răpirii ducelui d'Enghien (refugiat în Germania) și a uciderii lui - urmare ordinelor date de Napoleon - în Chateau de Viennens de la Paris. La întoarcerea lui Napoleon din insula Elba, Chateaubriand i-a reproșat împăratului că: „A modelat societatea la o supunere pasivă“. În 1816, Chateaubriand scrie broșura: **La monarchie selon la Charte** în care dezaprobă cu violență politica lui Ludovic al XVIII-lea apărând monarhia constituțională. Este destituit din funcția de ministru de stat.

Autorul **Geniului creștinismului** a știut să spună „Nu“ (împotriva unui împărat - Napoleon - și a unui rege - Ludovic al XVIII-lea) ori de câte ori conștiința lui a venit în conflict cu politica și asumându-și riscul de a pierde funcțiile și privilegiile.

13 februarie 1995

* Ceva tot am reușit să schimb...

De mult timp voiam să ies din „contingentul“ știrilor zilnice franceze și românești. Astăzi am izbutit deoarece televizorul s-a stricat. O să-l scot din casă și nu o să-mi cumpăr altul. Deci, la prânz nu o să mai privesc **Telejurnalul**. Gata! Televiziunea a încetat să mă tele-consume! Îi rezerv dreptul doar scara. Încă un pas către transformare (**metanoia**) din care - sper - o să ies îmbogățit și iluminat.

UN ERUDIT - NECULAI V. BĂRAN

*Dintr-o filă desprinsă din **Dicționarul scriitorilor ieșeni** (p. 54), cum și din datele biografice prezentate de către autorul însuși (p. 177-179), află că Băran V. Neculai a împlinit de curând venerabila vârstă de nouăzeci de ani (s-a născut la 2 august 1909) și că, în 1971, și-a luat doctoratul în filologia clasică la Universitatea „Al. I. Cuza”, unde funcționează și acum (după pensionare) la Catedra de latină...

În afară de activitatea de la Catedră (ilustrisimă!), Neculai V. Băran s-a remarcat de-a lungul anilor prin numeroase articole, studii și traduceri, publicate atât în revistele de specialitate din țară și din străinătate, cum și în revistele de cultură. Volumul prin care s-a impus în atenția cercetătorilor și studenților este cel publicat în 1997, referitor la **Maximele și cugetările latine în opera lui Mihai Eminescu** - comentate sub formă de micromonografie, apărut la Editura Apollonia, din Iași. Așa cum precizează subtitlul lucrării, fiecare maximă sau cugetare în latină - descoperită atât în poezie, cât mai ales în proza și publicistica eminesciană - se bucură de o cercetare exhaustiv-erudită, referitoare atât la „sursele de proveniență, cât și la contingente colaterale cu scriitorii greci și latini, pe tema iden-

tității, a similitudinii sau corespondenței apropiate“ (op. cit., p. 11).

* Lucrarea lui Neculai V. Băran se deschide cu menționarea și monografierea citatelor din poezii, începând cu celebrul *nervus rerum gerendarum*, continuându-se cu cele extrase din proza literară, apoi din proza politică, din studii și articole politice, încheindu-se cu semnificative note biografice („Dimineața-s cărturar, după-masa-s grădinar“) și un **Index**.

Din **concluzii** reținem faptul că - prin Mihai Eminescu - multe maxime, proverbe și citate latine „au pătruns adânc în masele populare, în lumea cultă, în rândurile tineretului și au făcut operă de educație constructivă, etică și civică, demonstrând încă o dată, că acestea, bine plasate, contribuie nemijlocit la ridicarea nivelului cultural“ (p. 181).

Se adevărește astfel faptul că limba latină „n-a murit încă și nici nu va muri“... renăscând „din propria-i cenușă, ca pasărea Phoenix“... Din profesiunea de credință (*professio fidei*) reținem notabila idee că *Generaciones omnia studia in memoriam incunctissime redigent* (= generațiile își vor aduce aminte cu foarte multă plăcere de toate studiile) (p. 1955).

Dintre datele personale ale bibliografiei

eruditului Neculai V. Băran reținem și titlul tezei sale de doctorat: **Valoarea stilistică a terminologiei cromatice la Lucrețiu**, precum și titlurile câtorva dintre comunicările făcute la diferite congrese naționale și internaționale, precum: **De Ovidio poeta in litteris Dacoromanis**, din 1971 sau **Petrarca in Litteris Dacoromanis**, din 1975).

În **concluzie**, Neculai V. Băran reprezintă tipul cărturarului erudit, dedicat pentru întreaga lui devenire atât predării la Catedra de limba și literatura latină, cât și activității de cercetare în domeniu, în amândouă constituindu-se ca un model pentru generațiile mai tinere.

adrian stoenică - pastel (pictură)

CRITICA UNIVERSITARĂ

*După ce a debutat publicistic în 1975, în revista „Dialog“, în 1983, Ioan Holban (care în acest an, pe 2 iulie, a împlinit 45 de ani) a debutat editorial cu volumul **Proza criticilor** - avându-i în obiectiv pe G. Ibrăileanu și E. Lovinescu. Un an după aceea se va apleca asupra spațiului memoriei la Ion Creangă, pentru ca - în 1985 - să abordeze proza de analiză a Hortensiei Papadat-Bengescu. Tot despre proză (de data asta cea contemporană), se va ocupa și în volumul din 1987, pentru ca - doi ani mai târziu - să abordeze problematica jurnalului intim, autobiografia literară, iar după revoluție va fi prezent cu o carte despre **Salonul refuzaților** (Editura Moldova), structurată pe trei secțiuni: **Retragerea scriitorilor de acreditare**, în care are în vedere operele unor scriitori ca Paul Goma, Bujor Nedelcovici, Al. Papilian, Mircea Iorgulescu, Florin Gabrea, D. R. Popa, Mircea Săndulescu, Andrei Brezianu, Maria Mailat, Adina Keneres, Norman Manea, Alexandra Târziu, Matei Vișniec, Marian Popa și Dorin Tudoran - cu toții aparținând atât primului, cât și celui de al doilea val al exilului, în urma „piederii iluziei autonomiei estetice și în disperarea neputinței de a se opune, altfel decât plecând, agresiunii rinocerilor“ (p. 11). Cea de-a doua secțiune se referă la **Interzicerea dreptului de semnătură** pentru Mircea Dinescu, Octavian Paler, Ștefan Augustin Doinaș, Ana Blandiana și Dan Petrescu. În sfârșit, ultima secțiune - cea mai amplu reprezentată - însumează luări de poziție față de **cărțile amânate** a nu mai puțin de 27 de scriitori. Autorul însuși își va reprezenta această carte drept „camera obscură din anii '80 a poeziei, prozei și criticii noastre“, comparându-se cu „lui Procopius din Caesarea“ (p. 9).

*Apreciem ca semnificative și demne de reținut opiniile criticului despre unele „cazuri“ ale literaturii noastre, precum cel al lui A. E. Baconski, Nichita Stănescu (acesta **exemplar** „pentru soarta scriitorului în regimuri totalitare“) și Mircea Dinescu - a cărui poezie va fi deopotrivă revendicată „de colegii din promoția '70, al cărei lider de opinie

este, dar și de optzeciștii care au văzut în Dinescu un precursor, deschizătorul de parte“ (p. 26 și 109).

*Cât privește altfelitatea comentariului critic, ea se poate desprinde din reținerea cu precădere a faptelor semnificative - adică a celor ce singularizează pe autorii comentați, coroborată cu tendința de **recuperare și restituire** a adevăratelor valori literare. Pentru aceasta el recurge și la alte modalități, precum încadrarea operei în contextul epocii, dar și al generațiilor, menționarea programelor și a familiilor de scriitori din care provine, cum și cristalizarea unor „specii“ - cu precădere prosastice. La critici, el nu uită să se refere la metoda folosită, dar și la calitățile speciale dovedite de către aceștia. Notabil ni se pare faptul că din analizele sale se desprinde atât profilul textelor, cât și al autorilor. Astfel, ca să oferim un exemplu, la Norman Manea constată că s-ar fi afirmat cu o poetică narativă și un cod de lectură a realului, vizând **interioritatea, cunoașterea** fiind înțeleasă ca „o perpetuă modificare de unghiuri de vedere“ (p. 81). Iar despre proza lui Marian Popa afirmă că **forța scriiturii** acestuia ar sta „în discursul narativ lipsit de artificii retorice“ (p. 95). Demn de reținut mi se pare și faptul că - de pildă - la Dorin Tudoran, criticul se întreabă în mod justificat „cât din poezia lui Dorin Tudoran (va) rămâne după ce va fi trecut o vreme“ (p. 99). Tot astfel, la Mircea Dinescu, criticul reține drept caracteristică esențială ceea ce el numește **poetica tensională** (p. 111).

*Analizând opera lui Octavian Paler, criticul nu uită să precizeze faptul esențial că acesta „completează profilul scriitorilor generației '60, fixat de Marin Preda“ (p. 14), iar despre Ștefan Augustin Doinaș afirmă că ar fi unul dintre cei mai importanți poeți contemporani, în al cărui destin se poate recunoaște soarta însăși a scriitorului român din acest secol, silită să-și schimbe registrele după cum l-a provocat (l-a asuprit) istoria“ (p. 123). Cât privește poezia Anei Blandiana, criticul o va situa judicios „alături de Nichita Stănescu și Adrian Păunescu“ (p. 123), disociindu-se categoric de

Eugen Simion, în a cărui critică constată grave contradicții (p. 130-131).

*Caracterizări specifice care ar merita să fie reținute sunt cele cu privire la **romanul eseu** al lui Nicolae Breban (p. 149-150) sau cele despre originalitatea poeziei lui Iaru (p. 163), precum și caracterizarea poeziei lui Nichita Danilov care îi apare ca „un melancolic cântec al pierderii omului“ (p. 178); tot astfel reținerea **ludicului** la ieșeanul Lucian Vasiliu drept „una dintre caracteristicile cele mai esențiale“ ale poeziei acestuia (p. 189), ca și constatarea asupra a ceea ce nu rezistă din poezia lui Liviu Antonesei (p. 201), cum și „ilustrarea unui nou romantism la Nicolae Panaite“ (p. 132) sau altoirea concepției moderne pe un fond neoromantic la Ion Stratan (p. 218 ș.u.). Nu știu în ce măsură justifică însă afirmația sa despre Valeriu Stancu despre care afirmă că ar fi „**primul** dintre poeții importanți ai Iașului“ (p. 230).

Notabilă, demnă de a fi citată, ni se pare această caracterizare de ansamblu asupra prozei contemporane: „Proza noastră a început în anii '50, prin a legifera «realismul socialist» drept unică țintă a scriitorului român pus să **exprime exprimabilul** (...) «dezghețul» din deceniul șapte a permis reluarea poeticilor moderniste care vroiau să **exprime inexprimabilul** (...). În fine, după 1980, generațiile noi se interesează de o altă poetică, aceea care țintește să **nu exprime exprimabilul** (denunțând falsul anilor '50) și, mai mult, să **nu exprime inexprimabilul** (contestând poetica precursorilor)“ (p. 226).

*În concluzie, în pragul celor patruzeci și cinci de ani pe care i-a împlinit, Ioan Holban se afirmă drept un succes al criticii universitare - tinzând spre cuprinderea tuturor compartimentelor literaturii (moderne și contemporane) - critică ilustrată de personalități ilustre, precum Ibrăileanu, Constantin Ciopraga ș.a. Întrevăd țelul final al prestației sale nu numai în alcătuirea de lucrări monografice, ci și în unei istorii a literaturii contemporane...

Seducție și minus afectivitate

A „rumpe“ lumea înseamnă a ieși, a evada din ea, a te smulge din păienjenșul tiranic. Numai astfel poate fi curmată **durerea** - conceptul cel mai solicitat în spațiul poemului (utilizat succesiv în primele patru strofe) -, care definește acumularea energiei refuzului, cel puțin în această primă etapă a scrisului eminescian. Ea, **durerea**, apare când înfrângere a valurilor de neînduplecare „stâncelor“, când concentrare a pasiunii, gata să „sfarme“ cu puterea sa focală o rezistență perfidă, când descărcarea forțelor opoziționale (detunătorul vers: „Și norii-și spun în tunet durerea lor mugindă“), când - în sfârșit - ca disforie a persecuțiilor însingurării („Eu singur n-am cui spune cumplita mea durere“) - dispunerile fiind absolut simetrice între pozițiile patetismului egoist, pe de o parte, și cele ale proiecției sale metaforice.

Ca una din dihotomiile de rafinament ale construcției poetice, atrăgând atenția asupra faptului că suferința își caută mereu corespondențe (și console) în figurile adversității fizice, în efectele de expansivitate consumate sub semnul vanității. Activismul eului poetic nu este așadar unul izolat, întâmplător, ci se încadrează unei arhitecturi mai ample de forțe actanțiale, care nu au niciodată același grad de inițiativă.

Amestec de **durere** și **nebulie** („nebulii mele amor“), de cedare disjunției și exces egolatru, erotismul refuzului se soldează cu ieșirea individului din sine, suportând ca pe o excomunicare dezvăluirea patimei sale cuplative: continuitatea visată a lumii eșuează în discontinuitate, fericirea paradisiacă se scurge în „nimicul“ vulgarității, iar universul seductiv e marcat de explozia umorală, a cărei vehemență atrage inerția și accidentul minus-afectivității. Îndrăgostitul își investeste în gol combustia, se pierde în traiecte aparente, devine subiectul unic al discursului, pe care îl crispează, îl golește de plăceri. Ființa adorată a creat în jurul ei un spațiu interdictiv, de sentimente izolante, inconciliabile, depărtând orice speranță a fuziunii, câtă vreme tropii - de asemănare ori de substituție - nu fac decât să prigonească orice insinuare a senzualității.

Fanatismul hedonist al poeziei

Ca să se elibereze de sine, să devină plauzibilă, suferința trebuie să fie estompată prin fantasmale literarității, capătând totodată consistența „refacerii“ simbolice, în pofida faptului că discursul înaintează fără o cauză precisă, enigmatizând sensul. Apar, astfel, câteva versuri de mare anvergură grațioasă, realizate pentru chiar fanatismul hedonist al poeziei, de felul: „Un leu pustiei rage turbarea lui fugindă“ sau „Iubesc

ELIXIRURILE ÎNDRĂGOSTITULUI (III)

de CRISTIAN LIVESCU

precum iubește pe-o albă vijelie/ Un ocean de foc.“ sau „Aș pune lege lumii răsândul tău delir...“ - versuri cu accent defăimător, dar și cu respirație narcisiacă, încurajată de ușoara amețeală a artificului, care se contemplă în aventura limbajului, în viitorul fermecat al rostirii, capabil să abolească amintirile unui trecut sustras victoriei. În secvențele ultime, tot hiperbatonul este acela care se impune ca „specialitate“ a poetului, un hiperbaton care se joacă cu ordinea cuvintelor pentru reușita impecabilă a finalului de vers, ceea ce desinență de cumpănă dintr-un „continuum gradat“, supus noutății și întreținut prin regia rupturii provizorii, simulate de congruență. Arta combinatorie, dând o dispunere arbitrară cuvintelor, e condusă cu virtuozitate de Eminescu, a cărui intenție este să sfideze comoditatea de receptare a cititorului, să disloce explicitul, respectând fidel schema generativă, dar amalgamând pozițiile topice. Noua conexiune este una nu de subtilitate retorică, ci de intenționalitate poetică, deoarece violarea ordinii atrage după sine autoritatea imaginii, care sporește, o dată cu alăturarea cuvintelor, mereu peste acceptabilul Câmp semantic global de care vorbea Umberto Eco. Să ne închipuim, de pildă, că poetul ar fi decis licența: „un leu rage pustiei...“, unde - în afara perturbării accentului metric - s-ar fi petrecut coliziunea între două cuvinte „tari“ (**leu** și **rage**) pe care **pustia** are meritul de a le distanța în forma autorizată; apoi, forma **pustiei** ca pseudo-determinativ al subiectului, îi sugerează acestuia apartenența, suprapusă funcției destinate a acțiunii, ceea ce atrage un salt conotativ al întregului lanț semic, înălțat într-o altă sferă de înțelesuri, prin oferta ineditei relaționări; în fine, prin intercalarea de care ne ocupăm, **pustiei** iese din anonimul expresiv, devenind un concept poetic pe seama căruia se nasc

firești interogații de sens independent sensului obișnuit. **Pustiei** atrăgând atenția asupra singurătății, a izolării, dar și a necuprinsului de libertate, tulburat de sălbatica răbufnire instinctuală; **pustiei** ca alternativă la spațiul tăcerii refulate, a suprimării oricărei ieșiri intensionale, dar și ca marcă a clamării oarbe, în van, cu vigoarea demotivată a sterilității.

O performanță textuală:
„turbarea fugindă“

După cum intențional în risipă semnificativă este și componențialul **turbarea fugindă**, amestec de ocurență și exces de proximizare, înțelegând prin aceasta apropierea între cuvinte ce-și ignoră afinitatea și pe care darul de a aboli complet previzibilul îl pune la încercare. Este, neîndoienic, aici un soi de hazard al prețiozității, cu riscul redundanței, dar - dincolo de devierile de înțeles pe care fuziunea la acest hazard atrage, impune - totodată o insolizare a situației poetice și determină o enclavă a agregărilor de înțeles, infinit rezolvabile. Prin sintagma **turbarea fugindă**, Eminescu trece în rândul marilor performeri ai surprizei textuale, transformând constrângerile poetice în act trufaș de a risca înaintea pe suprafețe de semnificație necunoscute. Expresia contrariază pentru că și sentimentele poemului sunt eterogene și, din dorința de a le rosti în chiar învolburarea lor, poetul recurge la asemenea capricii de sens, dând impresie de spontaneitate și căutare, de nonșalanță sfidătoare cu monotonia standardizării și migală în provocare a asocierii celei mai frapante. Așa se face că peste o normă gramaticală obligată să accepte flama creativității (adjectivarea gerunziului) se așterne obscuritatea alăturării a două cuvinte pe care practica uzuală a vorbirii le ține la distanță. Dincolo de acest pact, însă, de chipul în care înconștientul sau conștientul participă la declararea sa, găsim un anume tip de modulație poetică, specific eminesciană („Tout individu apporte une prosodie, neuve, participant de son souffle“, ar spune Mallarmé), care afirmă mereu mai pregnant o adevărată „știință“ a virtualizării, prin reconsiderarea materialului lexical, întors în paradisul original al lipsei oricărei complex combinativ. Din acest punct abia, al disponibilizării cuvintelor pentru probe evaluate de semnificare, începe - la Eminescu - marea aventură a cunoașterii poetice.

ARTISTUL MEREU TÂNĂR

de MARIA LAIU

lizatoarea acestui portret, doamna Crenguța Manea, a pregătit o astfel de faptă culturală, cu atât mai mult cu cât se avea în vedere nu numai activitatea prezentă, destul de cunoscută, a lui Vlad Mugur, ci și perioada de junete a maestrului. De altfel, înregistrarea a fost făcută la Teatrul Național din Craiova - pe când se repeta **Așa este (dacă vi se pare)** de Pirandello -, loc al începuturilor unei cariere ca puține altele.

Cu un farmec țesut din „firele” inteligenței și ale unei modestii nedisimulate - Vlad Mugur a trecut de mult (sau poate că nici n-a avut-o vreodată) de vârsta când succesul îl putea transforma într-o vedetă sofisticată sau, și mai rău, doar plină de ifose - a depănat amintiri plăcute sufletului său, seducătoare pentru ascultători. Întrebările moderatorilor Crenguța Manea și Arie Grünberg-Matache, puține, discrete, mai mult o nadă spre destăinuire, „frângeau” povestea numai cât să-l poată purta pe artist prin mai toate zonele creației și ale vieții sale.

Am aflat, cu acest prilej, și lucruri inedite. Că, de pildă, face parte dintr-o familie strâns legată de destinele Radioului, că a și colaborat, elev al Liceului „Sfântul Sava” fiind, cu această instituție pe care o prețuiește și azi. Că nu dorea nicicum să devină regizor de teatru „ca tot omul ce nu vrea cu nici un chip să facă ceva cu care s-a obișnuit acasă”, dar că a dat totuși examen de admitere la Conservator, la rugămințile insistente ale tatălui. Că a fost coleg cu Alexandru Paleologu (pentru scurtă vreme și el student la Teatru), cu Dan Deșliu și cu Dan Nasta. Că nu mult timp după absolvirea Institutului (Conservatorului s-a transformat în IATC), a plecat la Teatrul Național din Craiova împreună cu o seamă de tineri absolvenți, printre care se numărau și Silvia Popovici, Victor Rebengiu, Gheorghe Cozorici, Sanda Toma, Amza Pellea. Din nevoia de a lucra în echipă, pentru că, după cum singur ne mărturi-

sește/„Eu am fost mulțumit numai când am lucrat cu o echipă propusă de mine. Sunt și azi pentru ideea de echipă în teatru”.

Vlad Mugur știe să ne poarte cu ușurință prin labirintul unei vieți împlinite, punctând adesea conversația cu amănunte ce țin de o estetică a teatrului: totemic înșușită: „Totul este important în teatru: acustica, măsura, distanța, simpatia, antipatia, publicul...” Și nimic nu trebuie neglijat atunci când se creează un spectacol. Din punctul său de vedere, uneori, viața unei reprezentații este mai palpitantă în culise (**Livada de vișini** de Cehov, Teatrul Maghiar din Cluj), unde sunetul pașilor are mai mare importanță chiar decât prezența actorilor în scenă. Cel mai ciudat lucru, însă, mi s-a părut a fi mărturisirea unei neîmpliniri, făcută cu seninătate, fără ranchiună, fără amărăciune. Vlad Mugur a început repetițiile la **Henric al VI-lea**, mi se pare, pe scena Teatrului „Bulandra”, acum vreo trei-patru ani. Spectacolul însă nu s-a întrupat niciodată. „Actorii bucureșteni sunt foarte ocupați, lipsesc sau întârzie mereu”. Nu i se părea regizorului nici măcar de mirare că se întâmplă așa. Domnia sa constă în a conștientiza faptul că artiștii români se luptă cu tot felul de neajunsuri și că o singură zi de filmare le poate rezolva câteva probleme de ordin financiar.

Alături de Vlad Mugur au mai fost prezenți în emisiune și Magda Stief, Emil Boroghina, Helmut Stürmer, Valer Dellakeza... Fiecare a înșiruit frumoase aduceri-aminte, a povestit mici întâmplări. Din când în când, un pasaj muzical bine ales îi lăsa pe invitații Cafenelei să-și tragă sufletul, iar nouă să ne dea o liniște binefăcătoare.

Credeți-mă, merită să deschideți radioul, măcar din când în când, la ceasurile amiezii, duminica, pe România Cultural.

P.S.: Titlul emisiunii este: **Vlad Mugur**
Portretul artistului la tinerețe.

Spre deosebire de Televiziunea Națională, a cărei mare iubire pentru lucrurile neînsemnate este de-acum dovedită, „sora” sa mai mică, Societatea Română de Radio, se menține încă în zona importantă a înmagazinărilor, a recuperărilor și restituțiilor, realizând emisiuni culturale de înută chiar și sub umbrela unor departamente aparent cu altă menire, cum este cel de Jocuri, Concursuri și Divertisment.

Dacă vă plictisiți cumva (și nici nu-i greu) de „Arca Marinei”, „Jumătatea ta”, „Perechea potrivită”, precum și de alte bazaconii de același gust îndoielnic, încercați să înlocuiți, măcar pentru un timp, televizorul cu radioul. Nu va fi greu să sesizați diferența de calitate a programelor.

Mă opresc la o emisiune ce a putut fi ascultată, acum o vreme, pe România Cultural. Este vorba de Cafeneaua literar-artistică dedicată în exclusivitate marelui regizor, mereu tânăr, **Vlad Mugur**. M-a impresionat în mod deosebit seriozitatea cu care rea-

BANII SAU MUSTAȚA

de ILINCA GRĂDINARU

„Eu cred că în tenis, ca și în viață, faci până la urmă ce ai fi putut face. Toate scuzele în care se invocă niște obstacole aparent obiective, sunt o simplă formă de consolare, care nu servește la nimic.” (Ion Țiriac, din **Pagini de jurnal**, de Alexandru Tatos)

Tenismenul de notorietate a mai prins o minge în plasa rachetei sale în seara comemorativă „Alexandru Tatos” de la Cinemateca Română. Tot pentru un tenismen, cu șort și șosete albe, fantoma artistului a poposit în curcile pământeste la un moment de cinema printre marii actori și regizori, dornici să-i onoreze memoria. La început, un filmuleț de câteva minute sub semnătura lui Vivi Drăgan Vasile și Horia Murgu, și intitulat sugestiv **Requiem**, a pictat pânza albă cu expresii diferite, un portret al regizorului la cadru. Apoi, însă, nu lipsit de condescendență, Alexandru Tatos s-a prins a le juca o festă confrăților de breaslă.

Imun la accentul tragic al manifestării, **Secretul armiei... secrete**, a izbucnit în acorduri vesele cu o avalanșă de ghidușii. Atmosfera ceremonială s-a relaxat brusc dojenită cu tandrețe de omul discret și modest care a fost artistul. Filmul în sine nu este o capodoperă și poate surprinde alegerea lui pentru a-și reprezenta autorul în fața posterității. Fie că este sau nu adevărat, această opțiune pare să mărturisască în cel ce a făcut-o imboldul afectivității care a devansat raționamentul critic. Și, de data asta, primul s-a dovedit un impuls mai just decât cel de-

al doilea. Cum aflăm din jurnalul regizorului, realizarea peliculei a fost un prilej de imensă trudă și ofervescentă creatoare, ultimul din firul vieții sale.

Ca o premoniție a întâmplărilor ce vor elibera din punct de vedere politic România de dictatură, acest film reprezintă o descătușare, fiind și primul în cheie comică din opera lui Tatos. Dornic să abordeze un stil mai jucăuș, el nu reușește totuși să reprime imboldurile propriiei conștiințe supuse continuu unei terori a minciunii. Tensiunile care au existat între crezul său și o ideologie ce trebuia mereu ocolită i-au marcat simplitatea organică a demersului cinematografic. Rezultatul este o parabolă inteligent aluzivă, dar supraîncărcată și de multe ori inegală cu ea însăși.

Povestea unui rege care își dorește cu orice preț un război, a armei sale „secrete”, un tun ce trage invers, secondate de iubirea idilică dintre un Făt-Frumos și o Ileană Cosânzeană, sunt pretexte generoase pentru o comedie reușită. Dar tot atâtea capcane tentează filmul dincolo de unitatea unei viziuni spre dezvoltarea partiturilor actoricești susținute cu savoare de Mircea Diaconu, Horațiu Mălăele, Dem Rădulescu sau Victor Rebengiu. În ceea ce privește metafora tunului cu direcție inversă, ea se dovedește de mare carieră în... cinematografia română post-revoluționară.

Nu știm ce evoluție ar fi avut creația lui Alexandru Tatos după 1989, dar jurnalul său ne oferă un indiciu, și nu numai în privința sa, ci și a celorlalți

cinema

regizori români de film vizați de cenzura comunistă. Problema găsirii unei identități artistice în acele vremuri era marcată de un punct de reper: ideologia. Orice purta semnătura intelectualului onest trebuia să nege disimulat concepțiile declarate oficial. Opera de artă devenea astfel, nu atât codificarea unui mesaj interior, cât un limbaj cifrat pentru efectuarea unei critici. Genul preferat a devenit parabola, iar lucrurile au ajuns atât de departe încât creatorii și-au inventat lanțuri semantice proprii greu, sau chiar imposibil de descifrat chiar și pentru cei din jurul lor. Formula cinematografică ajunsese la un impas dar o dată cu libertatea situația nu s-a schimbat cu mult. Supuși atâtea vreme exercițiilor de disimulare regizorii români de film s-au retras din fața largi palete de opțiuni ce se desfășura înaintea lor. De pași de evoluția istorică, ei s-au dovedit incapabili să rămână sinceri, singuri cu ei înșiși au preferat treptat aceeași colivie din care odinioară își doreau să evadeze.

Traumele lăsate în urmă de dictatura comunistă sunt de așa natură încât nu pot fi soluționate altfel decât de trecerea timpului. Între români și realitate lentila deformantă a unei viziuni paranoice s-a interpus afectând grav relația unei națiuni cu propria cultură, personalitate și spiritualitate. De aceea, și revenind la metafora lui Alexandru Tatos, aidoma regelui, regizorii români își doresc să ridice steagul în fruntea oștirilor, dar, călare pe un tun, nu realizează că în loc să tragă în dușman își decimează proprii combatanți. Pentru moment, bine ar fi măcar să înceteze să tragă!

Sub declaratul «apolitism» nu se ascunde altceva decât carierismul cel mai cras. Reprezentanții săi au dovedit-o izbutind a ajunge în fruntea Academiei, a unor reviste, și edituri, și fundații, spre a nu mai vorbi de Universitate. Academician E. Simion e un vajnic «stâlp al societății», în sens ibsenian. Răposatul Marin Sorescu a lăsat pilda supremă a adaptabilității din mers, atentă la toate direcțiile, gata de orice «sacrificiu» pentru a-și împlini sfântul interes personal și a lovi necruțător în indezirabili. Am fost uimit citind undeva că bardul oltean ar fi murit de «inimă rea», din cauza lipsei de înțelegere din partea contemporanilor ingrați, el care a făcut o carieră literară și administrativă și politică până la cotele maxime, comparabilă

fără comentarii

dar cu cele ale unor Titu Maiorescu, Nicolae Iorga sau Octavian Goga! Dacă s-ar republica integral publicistica sa, ne-ar înspăimânta numărul mare de meandre, de adulări, de meschinării și perfidii pe care le-ascunde. Ne-am putea uita într-însa cantr-un abis... Acoliiții celor doi corifei ai «apolitismului» sunt îndeobște inși negociabili, tineri (sau mai vârstnici) autori cărora le pasă infinit mai mult de interesul personal decât de principii. Ei formează o mică turmă a oportunistului, gata a-și vinde serviciile unor «stăpâni» bine situați

atât în legislatura Iliescu cât și cea Constantinescu. Nu întâmplător «apoliticii» fac casă bună cu extremiștii de tipul lui Adrian Păunescu, laudat de E. Simion inclusiv după 1989, de parcă ar fi fost un tip angelic și publicat cu mare considerație în «Literatorul». Nu e neglijabilă nici aripa suburbană a «apoliticilor», relevabilă mai cu seamă prin contribuția lui Fănuș Neagu, al cărui limbaj trivial interzice orice altă replică în afara constatării lui ca atare. Să mai vorbim despre răul pe care „apoliticii” îl aduc învățământului, *id est* formării tinerelor generații? De «tulburarea apelor» pe care o produce în spiritul mai vârtos cu cât acesta nu e specializat în literatură? De compromiterea pe care o așterne pe obrazul Academiei Române, unde a fost primit

de curând ultracolaboraționistul, compromisul până-n măduva oaselor D. R. Popescu, în timp ce Ana Blandiana s-a văzut refuzată, în timp ce personalități precum Alexandru Paleologu, Adrian Marino, Nicolae Balotă, Octavian Paler, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Sorin Alexandrescu rămân în afara porților instituției? Ar fi să repetăm evidențele, care în orice împrejurare și sub orice cârmuire, au dreptul de-a rămâne identice cu ele însele.“

(Gheorghe Grigurecu - „Vatra“)

Concurs „Eminescu“

Juriul celei de a X-a ediții al Concursului Național de Literatură „Mihai Eminescu“ de la Oravița, avându-l ca președinte pe Iacob Roman, membri: Ada D. Cruceanu, Liubița Raichici, Octavian Doclin, Ionel Bota și Mihai Moldovan a atribuit următoarele premii: Premiul „Eminescu“ - **Darie Pop** (Arad); Premiul

pentru poezie - **Diana Gluck** (Giera, Timiș); Premiul pentru eseu-critică - **Grațela Popescu** (Corabia); Premiul pentru proză - **Ada Botezan** (Reșița).

Casa de cultură „Mihai Eminescu“ a acordat și un premiu de debut pentru poezie susținut de Librăria „Calen“ din Oravița **Danielei Pușcașu** (Oravița).

adrian stoenică
pastel (pictură)

Biblioteca noastră

- 1) **Euphorion** (Nicolae Balotă), eseuri, Editura Cartea Românească
- 2) **Fețele poeziei** (Mircea M. Diaconu), eseuri, Editura Junimea
- 3) **Fiara melancolică** (Aurel Dumitracu), versuri, Editura Axa
- 4) **Goliath** (Adrian Alui Gheorghe), proză, Editura Libra
- 5) **Hiberna** (Alexandru Pintescu), versuri, Editura Vinea
- 6) **Muzeul muzelor** (Nicolae Rotaru), versuri, Editura Sagittarius
- 7) **Poezii** (Paul Miron), versuri, Editura Marineasa
- 8) **Balada crinului de tobă** (Valentin Iacob), versuri, Editura Eminescu
- 9) **Fire de lut** (Vasile Șerban), versuri, Editura Orient Latin
- 10) **Ne va uni iubirea** (Oana Manolescu), versuri, Editura Sitech
- 11) **Poeme din mers** (Daniel Moșoiu), versuri, Editura Timpul
- 12) **Mica istorie** (Felicia Mihali), reportaj, Editura Image
- 13) **Chiar viața** (Letiția Ilea), versuri, Editura Paralela 45
- 14) **Medeea și mașinile ei de război** (Ioan Flora), versuri, Editura Libertatea
- 15) **Stăpânii lumii** (Daniel Drăgan), proză, Editura Anania
- 16) **Clipa de apoi** (Daniel Drăgan), proză, Editura Anania
- 17) **Personalități din Oltenia** (Paul Cucu, Alexandru Stuparu, Alina Laura Enache), dicționar, Editura Sitech

Premii la Biblioteca „I. L. Caragiale“

Secțiunea „Studenti“:

- premiul I: **Adrian Gabriel Moșoianu**, Facultatea de Filozofie, București;
- premiul II: **Andrei Peniuc**, Facultatea de Drept, București;
- premiul III: **Gabriel Hasmațuchi**, Facultatea de Litere, Istorie și Jurnalistică, Universitatea „Lucian Blaga“ - Sibiu;
- mențiuni:
- **Claudia Muther**, Facultatea de Filozofie-Istorie, Oldenburg, Germania (Satu Mare);
- **Oana-Cătălina Ivan**, Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila“, București;

- **Sanda Alex**, Facultatea de Litere, București;

Secțiunea „Liceeni“:

- premiul I: **Ana Trandafir**, Liceul „Sf. Sava“, București;
- premiul II: **Diana Dima**, Liceul „Gh. Lazăr“, București;
- premiul III: **Luiza Fediuc**, Școala Centrală, București;
- mențiune: **Alexandra Coiculescu**, Școala Centrală

Se așază în șanțul de pe marginea șoselei județene. Soarele se lăsase în asfințit, dar stelele nu-și făcuseră încă apariția pe cer. Stătea așa și privea mașinile și motocicletele ce goneau nebunește pe șoseaua națională. Acum, o mașină și-a aprins luminile mici, și alta, venind din direcția opusă, făcu la fel. Așa începea înserarea pe șoseaua națională și toate vehiculele stropseau în fața lor asfaltul cu luminile lor sfielnice. Pe urmă, o mașină aprinse luminile mari și farurile stropseau cu var toți copacii de pe alei. Așa începea pe șoseaua națională seara.

Văzu apropiindu-se un autobuz luminat care se opri, ca apoi să pornească din nou cu două lumini rubinii la spate - știa că era autobuzul ce trebuia să-l ducă în orașelul apropiat, unde urma să înnopteze, dar continua să șadă în șanțul de la marginea șoselei județene și să privească peste câmp cum se încrucișează luminile farurilor pe șoseaua principală, cum clipească semnalizatoarele roșii, cum se îngână politicos farurile de întâmpinare și cum se îndepărtează unele de altele luminițele ochilor din spate.

Imediat în spatele lui începea o pădure adâncă. Undeva, la marginea ei, strălucea de albeață zidul casei pădurarului din care ieșise acum un felinar aprins cu abajur verde ce se legăna în ritmul pașilor celui ce o purta, dar care nu se vedea. Deodată felinarul dispăru într-un desis, ca apoi să reapară și din nou să dispară. Cine era cel ce purta felinarul acela cu gaz în preajma clădirii de la marginea pădurii? se întreba el și, în clipa aceea, dinspre șoseaua națională cotiră spre el două faruri puternice, care, cu câteva clipe în urmă, îl orbiseră cu luminile lor. Se auzi un scrâșnet de frână.

- Vreți să vă duc undeva? întrebă o voce plăcută de bărbat.

- Eventual, răspunse și, sprijinindu-se cu o mână de marginea șanțului, se săltă pe șosea, apoi, îndoindu-și spinarea, se furișă în mașină lângă șofer.

- Încotro? îl iscodi șoferul.

- În direcția în care mergi și dumneata, îi răspunse.

- Asta înseamnă că avem același drum, spuse șoferul zâmbind. Și, lăsând în jos geamul portierei, întinse mâna și simți cu voluptate aerul răcoros al serii strecurându-i se printre degetele rășchirate ale palmei. Se bucură: Miroase aici ca în dulăpiorul cu mirodenii al mămişii!

- E o pădure de stejar?

- De fag.

- Păcat. Cartea mea preferată și cea mai norocoasă e nouarul de ghindă, spuse tovarășul de drum, grăbindu-se să adauge: Pasărea moartă.

- Îl auziți? spuse șoferul, ascuțindu-și urechile, asta e un Zündapp! Îl auziți ce frumos înaintează? Ca un B.M.W. Și

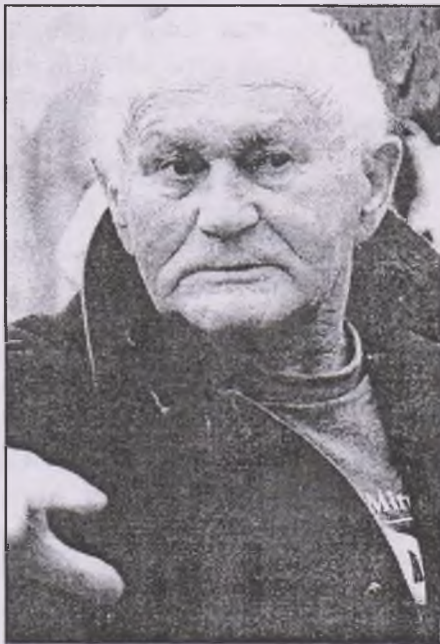
BOTEZ 1947

continuă să asculte zgomotul motocicletei care se apropia; când aceasta îi depăși, surprinse sclipirea argintie a cilindrului înclinat. Da, e un Zündapp, spuse satisfăcut.

- Ce meserie aveți? întrebă apoi șoferul.

- Organizator de pompe funebre.

- Oho!

- Da, așa cum vă spun. Vă sunt dragi părinții? Tatăl, mama? Plătiți pentru ei, cu anticipație, o înmormântare frumoasă la Arimather... Mai vorbi un timp, apoi adăugă, cu altă voce: Asta e firma pe care o reprezint.

- Serios? se minună șoferul, apucând cu putere volanul.

Undeva, mai departe, zburda pe asfaltul șoselei un iepure de casă poznaș; deodată încremeni orbit de luminile farurilor și închise ochii. Șoferul apăsă pe accelerator, dar nebunaticul iepuraș se smulse din vraja luminii și, sărind în șanț, blana sa albă se topi în adăpostul sigur al beznei.

- Fir-ar să fie! spuse șoferul, vărsându-și năduful.

- Și ce înmormântare frumoasă putea să fie, ținu să sublinieze tovarășul de drum. Pe tavă, bogat împodobit, și aseasonat cu ceapă prăjită, cu pene de usturoi și slănină afumată, cu foaie de dafin, cu câteva boabe de piper și alte condimente.

- Și un pic de nucșoară, spuse șoferul, grăbindu-se să adauge: Dar eu tot nu vă cred... Hai să facem un târg. Eu vă duc unde vreți și dumneavoastră îmi organizați în schimb o înmormântare.

- S-a făcut, încuviință agentul întreprinderii de pompe funebre - unde sunt morții?

- Morții sunt cei ce ne-au depășit,

răspunse șoferul râzând.

- Excelent! În fond, cine nu și-ar dori o înmormântare frumoasă?

- Eu unul nu mă omor după ea! ținu să precizeze șoferul.

- Mă rog, dar ca orice om, vreți, fără doar și poate, ca plecarea dumneavoastră pe drumul veșniciei să fie în așa fel, încât oamenii s-o mai pomenească și peste zece ani spunând: „Înmormântările de azi nu mai au nici un haz, dar în urmă cu zece ani a fost înmormântat unul, cum îi zicea? Da, a fost o înmormântare pe cinste, cum scrie la carte!“ Iar așa cum vă văd, dumneavoastră v-ar sta bine un sicriu de tipul sarcofagului egiptean modelul numărul șapte. Credeți-mă, mie-mă să dați un ban în plus, nu de alta, dar pe urmă moartea vi se pare mai ușoară.

Deodată, din șanț țâșni un fazan, o pasăre de toată frumusețea, cu penaj elegant și cu ochii de smarald. Privi îndelung luminile farurilor și, uluit, ridică un picioruș, continuând să savureze, fascinat, strălucirea lor irezistibilă.

Șoferul smuci brusce volanul, îl răsuci repede la loc, dar fazanul își luă zborul, culorile pitorești ale penajului său se revărsară peste unul din farurile mașinii, pasărea alunecă la iușeală de-a lungul geamului, bătând din aripi cu toată puterea, și cele două piciorușe orizontale sclipiră înălțându-se și dispărând în beznă.

- Ei, drăcia dracului! scrâșni printre dinți șoferul.

- S-a mântuit, răsufflă ușurat agentul societății de pompe funebre; a zburat din sicriul de tînchea, îndepărtând în felul asta sfârșitul său firesc, cu aceleași onoruri pe care i le-ați pregătit și iepurașului de casă. Dar să știți de la mine: pentru fazanul împănat e binevenită o crenguță mică de cimbrisor! ținu să precizeze agentul, ridicând un deget exclamativ...

Șoferul tăcea cu înverșunare.

Din spate înaintau impetuos două faruri puternice, alternând luminile și semnalizând astfel că dorește să-i depășească.

- Ei, hai, treci o dată, rosti șoferul făcând semn cu mâna în bătaia luminilor orbitoare și, trăgând spre marginea carosabilului, se grăbi să adauge: Asta-i, cu siguranță, Fordul lăptarilor!

Și în clipa aceea, autocisterna argintie trecu vijelios pe lângă ei îndepărtându-se văzând cu ochii.

- Asta merge cu nouăzeci, ținu să precizeze, plin de el, șoferul, continuând să povestească printre hohote de râs: acolo, pe

șoseaua națională, la o cotitură, a ieșit odată din câmp un țaran cu vacile lui și... un Ford ca ăsta, care gonea nebunește... a derapat înainte de a intra în curbă; cisterna s-a dat de-a dura și, zburând peste capul țaranului, s-a zdrobit de un copac. Iar țaranul acela putea să se înece în lapte cu vaci cu tot.

Așteptă să se stingă imaginea potopului de lapte, după care întrebă:

- Și cu înmormântarea mea cum rămâne?

Pereții camerei mortuare vor fi îmbrăcați din belșug cu pânză neagră, iar în fața sicriului dumneavoastră va sta o cruce argintie strălucitoare. În jurul sicriului, treizeci și șase de lumânări a câte un sfert de kilogram bucata. Doriți ca atelajul - mă refer la cai -, să poarte pompoane festive? Pentru aceste pompoane se aplică un supliment de cincizeci de coroane, de fiecare cal. Pe urmă...

- Gata, ajunge, acum vă cred. Bineînțeles, după vorbă... dar, spuneți-mi ce-ați fost înainte de a vă apuca de această tristă meserie?

- Ce-am fost? Paracliser.

- Oho! izbucni șoferul, ridicând mâinile și izbînd cu ele de roata volanului - asta-i pentru mine o cafea prea tare. Și ce-ați fost înainte de a fi paracliser?

- Cartofor - profesionist. Țineam banca la Gotul. Și-am jucat de atâtea ori **binecuvântarea Domnului**, până când într-o zi am trecut prin preajma bisericii și mi-am zis în sine mea: Ce-or fi făcând ăia, acolo! Și văzându-l pe capelan cum face sfânta slujbă, mi-am zis pe loc: asta e de tine, băiete! Așa am devenit paracliser și, cinstit vorbind, mi s-a reîntoarce bucuros la această meserie...

Dintr-un lăstăriș răsări o căprioară; se rălță peste șanț și prinse să traverseze șoseaua. Deodată, se întoarse și își aținti privirea în luminile farurilor. Șoferul apăsă pe pedala accelerator și se așeză temeinic pe perna lui:

- Țineți-vă bine, scrâșni printre dinți, să nu-mi spargeți parbrizul cu fruntea.

Și căprioara devenea mai mare, tot mai mare, acum aproape că mirosea farurile mașinii. Șoferul smuci volanul, agăță căprioara de aripa și, înscriind un arc ușor, o proiectă în șanț. Și, brusc, apăsă pedala frânei.

Pe urmă, cu capul și trupul răsucit spre dreapta, dădu înapoi și opri.

În fața farurilor se înălța un fum albăstrui emanat de motorul supraîncălzit. În jurul mașinii o liniște desăvârșită. Șoferul sări din mașină, scoase din buzunarul ușii un cuțit de vânătoare și, întinzând lanterna tovarășului de drum, îi spuse pe un ton poruncitor:

- Aprinde-o!

- Se uită în jurul lui, șoseaua era pustie în ambele direcții, ici-colo doar, se auzea câte un foșnet firav, stârnit de căderea unei frunze pe asfalt...

În șanț zăcea căprioara întoarsă într-o parte; răscolea cu copitele așternutul de paie uscate, scurmând pământul reavăn. Văzându-l pe șofer și orbită, din nou, de

lumină, încerca să fugă de trupul ei rănit. Se rostogoli de câteva ori, scoțând un behăit de jale. După care amuți cu ochii cășcați, și din boticul ei negru începu să i se prelingă o dâră de sânge.

Șoferul își aruncă privirea în ambele sensuri, pe șosea nu se zărea țipenie de om. Evaluă situația și, cu un salt puternic, se năpusti asupra animalului și-l lipi de pământ. Dar căprioara era robustă și, cu o forță nebănuită, împinse în sus greutatea omului, încercând să se scuture de ea. Șoferul o apăsă în frunzele căzute și, în acest timp, ea îi linse de repetate ori părul, de parcă i-ar fi cerșit compasiunea. Bărbatul își eliberă o mână și lama sclipitoare a cuțitului de vânătoare se înfipse, printre coaste, în inima căprioarei... Abia după aceea căprioara cedă și nu mai scoase nici un sunet; apoi se fleșcăi de-a binelea, se întinse, și din ochi i se prelinse o lacrimă mare strălucind ca un briliant...

Șoferul se ridică în genunchi, se puse greu pe picioare, apoi, rupând dintr-un brad o crenguță mică, o frânse în două și introduse o bucățică în boticul căprioarei și cealaltă în rana mortală dintre coastele animalului...

- Și-acum, repede! strigă șoferul, alergând spre mașină; trase pătura de pe bancheta din spate, o întinse la iuțeală, după care luă căprioara în brațe și o așeză cu grijă și cu gingășie în pătura aceea, ca pe un copil adormit. Apoi legă pătura cu patru noduri și duse bocceaua în mașină, pe perna din spate.

Se așeză la volan, dar în aceeași clipă se răzgândi, se duse înapoi în șanț, netezi cu gheata urmele bătăliei, după care așternu un braț de frunze peste locul cu pricina...

Porni motorul și, când mașina se urni din loc, spuse:

- Nici nu v-ar veni a crede. Dar mititica asta când te ia în copită, te spintecă în două, cu haine cu tot, ca un cuțit cu lama cea mai tăioasă.

- Sărăcuța, spuse fostul paracliser, acum agent de pompe funebre.

Peste un luminiiș atârna pe cer o lună de alamă...

Șoferul era nespus de tulburat și își masca tulburarea sporovăind:

- Nici nu v-ar veni a crede pentru ce se roagă oamenii în zilele noastre! În orașul nostru, niște tineri au pătruns prin spargere într-o biserică și, în toiul nopții, au aprins lumânările în altarul principal și au început să săvârșească singuri liturghia!... Unul cânta: „Doamne Dumnezeule, ajută să ni se îngăduie să dansăm bugi-wugi, dă, Doamne, să ni se îngăduie să dansăm bugi-wugi“. Și ceilalți îi țineau isonul, răspunzând în cor: „Dă, Doamne, să ni se îngăduie să dansăm bugi-wugi“. Pe cinstea mea, așa cântau: „Dă, Doamne, să ni se îngăduie să dansăm bugi-wugi!“... Și săvârșeau așa liturghia aceea neagră, spărgând dulapurile, și punând pe ei veșmintele și mantiile de liturghie... pe urmă, au vrut să cânte jazz la orgă, dar, în loc să

apese butonul orgii electronice, au apăsă butonul clopotelor electrice, care au început să bată vârtos... și oamenii au dat buzna din casele lor... și văzând biserica luminată s-au uitat prin gaura cheii și i-au zărit înăuntru pe tinerii aceia zbenguindu-se în odăjdii... și au forțat ușa, dar flăcării au șters-o pe o ușă lăturalnică. Paracliserul mai aduna și în amiaza zilei următoare veșmintele de liturghie agățate prin sălciiile de pe malul pârului de la margina orașului, se amuza șoferul, în timp ce cu o mână ținea volanul, iar cu cealaltă pipăia, în spatele lui, pătura în care era înfășurată căprioara... S-a stins, spuse satisfăcut, grăbindu-se să adauge: Odată, printr-o mișcare reflexă, mi-a spintecat bancheta de piele până la arcuri! Și asta, la un sfert de oră după ce am răpus-o! Dar ce ne facem cu tinerii?! Dacă nu li se dă ceea ce vor, își iau singuri... La drept vorbind, de ce să nu danseze băieții bugi-wugi? Să danseze, nu-i așa?

Ieșiră din pădure - luna făcea să strălucească peisajul unduit al colinelor și mașina se apropia de un sat întins.

Pe urmă, apără primul felinar, sub care doi tineri stăteau sprijiniți de cadrul unei biciclete, fumau și se veseleau, mai încolo, pe niște butuci, cineva aprinse un chibrit și lumină borul unei pălării, iar din curțile gospodarilor se auzeau zornăituri de lanțuri și mugete de vaci.

- Am ajuns la destinație, spuse șoferul; dacă doriți puteți înnopta la cârciumă, au acolo o odăiță convenabilă. Și, rostind aceste cuvinte, frână în dreptul unei case cu etaj. Toate ferestrele erau luminate și, prin zid, răzbea ecoul unui gramfon de modă veche.

Coborîră, și șoferul încuie cu grijă ușile mașinii.

- Nu-s pătat de sânge? întrebă.

- Să vedem, răspunse agentul Întreprinderii de pompe funebre, cercetând la lumina felinarului stradal fața distinsă a generosului său binefăcător: un pic, aici, spuse și, scoțând batista, scuiță în ea și începu să ștergă sângele încă proaspăt de pe obrajii șoferului.

- Braconajul ăsta s-ar putea să mă izgonească o dată din ceruri, spuse acesta în șoaptă... Stropește-mă, Doamne, cu ulei de isop să mă fac mai alb ca zăpada...

- Et cum spiritu tuo, îi răspunse tovarășul de drum...

La etajul casei se deschise o fereastră - o femeie în rochie neagră și un șorț alb se aplecă în afară, se uită la mașină, apoi la șofer... și, desfăcându-și brațele, își răsuci trupul și strigă cu o voce fericită, spre interior:

- Sfinția sa a sosit! Botezul poate să înceapă!

UN GERMAN, ÎN BULGARIA, DESPRE ROMÂNIA

*Jan Koneffke s-a născut, în 1960, la Darmstadt. A studiat filozofia și germanistica la Berlin și locuiește, în urma unei burse obținute în 1995, la Villa Massimo din Roma. A vizitat România în 1994 în cadrul unui schimb cultural cu tinerii scriitori din Berlin, prilej cu care a citit poezii în traducerea Ioanei Pârvulescu la Institutul Goethe și la Uniunea Scriitorilor. În afară de câteva volume de versuri, a publicat în ultimul deceniu romanul *Bergers Fall (Cazul Berger)*, 1991 și *Halt! Paradiesischer Sektor! Gedichte und ein Notizbuch (Stai! Sectorul paradis!)* Poezie și însemnări diverse, 1995. În ultimul an a locuit mai mult în Bulgaria, unde a obținut o bursă pentru realizarea jurnalului de călătorie *Gulliver in Bulgarien*, apărut în 1999. Cartea ne oferă și câteva impresii despre România pe care le publicăm.*

*

La prânz, la „Ciuciura“, localul nostru obișnuit, Cristina spune cu o nuanță de dispreț că românii nu s-ar fi răsculat împotriva lui Ceaușescu, dacă ar fi avut destulă mâncare. Trebuie să mă gândesc la excursia în Carpați. Am cinat într-o odăiță împreună cu gazda noastră, o străbunică de șaizeci și opt de ani, și cu cei doi nepoți, care-și lipiseră ochii mari de ecranul televizorului, mămlăliguță cu Feta, carne la grătar, cartofi prăjiți și struguri. Am vorbit despre urșii care veneau iarna în sat și-și căutau hrană în resturile de mâncare. Despre vecinul care a dat cu piatra după ei să-i alunge și a nimerit un pui de urs. Mama ursoaică, cuprinsă de furie, l-a scalpat dintr-o singură lovitură. Și în curând a venit vorba și despre mâncare. Românii mănâncă mai mult ca nemții, spuse gazda noastră cu o voce răgușită - fuma țigară de la țigară - și de aceea îi era teamă să nu moară de foame. Dacă sărăcia se răspândește într-un asemenea hal în țară, sigur că i se face frică de moartea prin înfometare.

Când ieșim de la „Ciuciura“, fata de țigani e din nou acolo pe trotuar cărând un copil după ea. Fata cerșește în vreme ce picul scormonește în canal unde curge apa plină de scârnă și chiui de bucurie. Îi văzusem de acum destul de des. De cele mai multe ori copilul zace în brațele fetei și nici nu se clintește. Odată, când i-am întâlnit pe amândoi, m-am speriat pentru o clipă că poate murise între timp.

*

Când sună orologiul din turn (e ora două noaptea) mă gândesc la București, la Palatul Culturii din anii '50, cu palierele și scările de marmură, cu oglinzile înalte cât pereții, prevăzute cu ceasuri între etaje. Barele subțiri încastrate în oglindă simbolizează orele, dar limbile ceasurilor lipsesc. Am auzit că au fost smulse la evenimentele din 1989. Emfaza revoluției e orientată împotriva timpului. Așa au tras revoluționarii francezi asupra ceasurilor din turnurile Parisului să le

oprească. Tot ce a fost până azi să devină pre-istorie. Abia acum începe adevărata istorie. Walter Benjamin a numit aceasta o ruptură în continuitatea temporală. Dar cum revoluțiile nu sunt altceva decât simple puciuri, emfaza împotriva timpului e mincinoasă. Nu timpul e oprit, ci instrumentele care măsoară continuitatea niciodată ajunsă la capăt, sunt schimbate, răsturnate.

*

La Palatul Culturii din București îl recunosc pe poetul Marin Sorescu ascuns în cabina portarului și mângâind niște hârtii.

- Nu sunteți cumva Sorescu? exclam uimit.

- Pssst! Își duce un deget la gură. Pentru numele lui Dumnezeu nu pronunțați numele meu, nu mă deconspirați.

Mă trage după el într-o cameră din fund.

- Credeam că ați murit, am citit în toate ziarele.

Sorescu dă din cap.

- Da, da. Din păcate e mai complicat. Pe când trăiam locuiam într-o roată, aci eram, aci nu eram. Și azi sunt mort și nu s-a schimbat nimic, aci sunt, aci nu sunt.

- Și când erați în viață ați fost ministrul culturii!

Sorescu mă contrazice dând din mână a lehamite. Îi cunosc modestia.

- N-am vrut niciodată să fiu. N-am comandat decât o scândură cu cuie care să-mi amintească zilnic de copilăria mea. Și de tot ce-am îndurat în această țară. Și pentru că în viață am fost ministrul culturii, în moarte trebuie să fiu portar. Acum am timp berechet să scriu poezii. Abia după moarte ești cu adevărat liber.

Îmi arată o foaie de hârtie acoperită cu semne minuscule, un scris necunoscut pentru mine. Bate cineva la ușă și Sorescu se face alb ca varul la față.

- Ei sunt, îmi șoptește, nu au stârpit niciodată ploșnițele alea blestemate.

În cameră intră o delegație cu ministrul culturii în frunte, acesta ține un discurs, la

care Sorescu clatină din cap și se scarpină în urechea dreaptă, chinuit parcă de o urechelniță. Nu-i ajută la nimic. Zece indivizi îl apucă pe Sorescu, acesta se zbate, și-l târâse la monumentul lui Lenin, de pe care statuia a fost dărâmată, îl ridică pe soclu, unde împietrește, cât ai clipi din ochi, într-un monument al poetului. Din când în când face cu ochiul și șoptește:

- Aci sunt, aci nu sunt!

*

Din volumul *Rumänische Dichter*, broșat neglijent, descoperit în vitrina unui magazin bucureștean - un magazin format din două încăperi strâmte, unde erau oferite spre vânzare de-a valma cărucioare pentru copii, cufere, caiete de școală și o selecție de cărți, mie nespunându-mi nimic, - îmi sare în ochi fotografia lui, pe care Nora Iuga, poetă și traducătoare mi-a adus-o la întâlnirea noastră într-un local din București: fotografia lui Rolf Bossert. Și el a făcut parte din munitate germană care a emigrat pe capete sub regimul Ceaușescu. Un tânăr poet german din România care inventa ca nimeni altul forme de limbaj poetic, uneori îndrăzneț metaforic, alteori laconic și simplu ca un cântec: „Și drumul meu unde mă duce/ e seară și încă nu știu/ e seară și simt cum m-atinge/ pe Calea lactee lumina se stinge!“ L-am cunoscut pe Rolf Bossert în februarie 1986, când și-a citit poeziile la Berlin: Abia cu câteva săptămâni în urmă sosise în Germania. Dezechilibrul sufletesc la care-l aduseseră opresiunea suportată în timpul lui Ceaușescu, i se citea pe chip. I se interzisese să publice, fusese vizitat în repetate rânduri de Securitate. Dar și noul anturaj îl deconștră. Îl dorea să constate că cercul lui de prieteni care fusese solidar cu el și îi acordase sprijin sub regimul represiv al lui Ceaușescu, acum în Occident, era pe punctul de a se dizolva. În cea de-a treia seară petrecută cu Rolf Bossert comportamentul lui oscila între prietenie și agresiune. S-a urcat pe o masă în eleganta cafenea Einstein și a strigat: „Eu sunt Dumnezeu! Toți suntem Dumnezei!“ A stârnit râsete.

Peste o săptămână s-a aruncat de la ferestra unui cămin de imigranți, a murit.

Privesc fotografia din 1981 la lumină veiozei (nu împlinise încă treizeci de ani). Ochii îndreptați spre camera de filmat au un aer incert. Dar în jurul gurii, acoperită jumătate de barbă, înțelegerea devine dură. Buzele strânse te fac să te gândești la un oraș aflat la limita plânsului: „Încet obosea apare și ea/ am uitat să fac autostopul/ și totul cerului îl deschid/ la o zvârlitură de piatră de infinit“.

O NOUĂ LECTURĂ A LUI DICKENS

de MARIA IROD

Amul acesta a apărut la editura Semne '94, din București, o carte care va interesa cu siguranță atât pe cititorii pasionați ai operei lui Charles Dickens, cât și pe cei preocupați de problema interpretării, de actul hermeneutic în sine, indiferent de obiectul cărui îi este aplicat. Lucrarea, în limba engleză, intitulată **A Discourse Analyst's Charles Dickens** este semnată de Maria-Ana Tupan, conferențiar doctor la Catedra de Engleză a Facultății de limbi și literaturi străine a Universității din București, unde autoarea susține, de altfel, și un curs, care reia principalele puncte dezvoltate în carte.

Încă din primele pagini, aflăm că ni se propune o nouă lectură a lui Dickens, într-un orizont speculativ ce datorează mult teoriilor lingvistice și critice din spațiul anglo-saxon, precum și o reinventare a matricei epistemologice, care, confirmând prin însuși acest gest critic importanța obiectului abordat, îl redefinesc în raport cu sensibilitatea contemporană. Nimic mai legitim și mai util decât acest mod de a-i salva pe autorii din canon de pericolul pierderii relevanței prin repetarea sterilă a unor clișee interpretative. Această implicație deosebit de actuală este asumată firesc de către autoare și sprijinită pe observația simplă că însuși faptul de a te ocupa de anumite texte în defavoarea altora presupune o judecată de valoare. Totodată, este afirmată capacitatea actului critic de a produce noi sensuri, îmbogățind sistemul de semnificare al societății. E un mod de a relua explicitând constatarea lui Umberto Eco că „orice text reprezintă totdeauna suma dintre propria-i manifestare proprie și interpretările ce i-au fost date.”

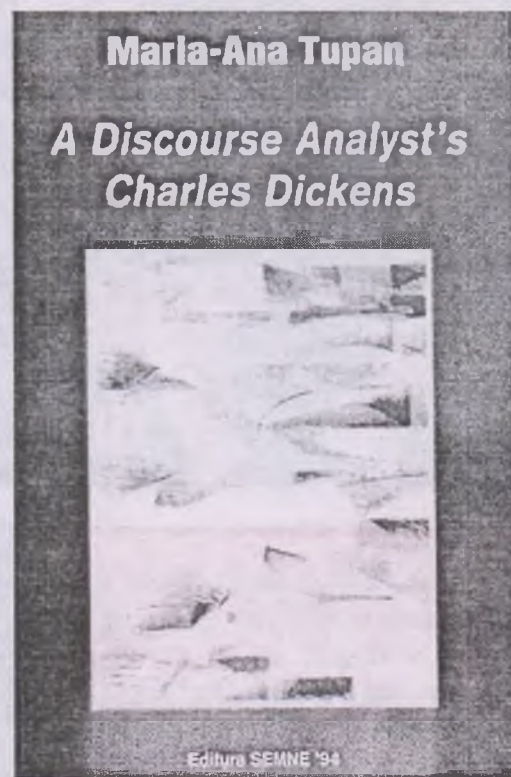
Instrumentele teoretice care-i stau la dispoziție în întreprinderea sa sunt subsumate noțiunii cuprinzătoare de **discourse analysis** (analiza discursului - trad. mea). După cum se precizează de la bun început, cartea doamnei conferențiar dr. Maria-Ana Tupan nu este o introducere la o metodă interpretativă anume, cu referiri conjuncturale la Dickens, ci în centrul atenției se află însuși discursul dickensian, diversele perspective teoretice, oferind doar soluții situațiilor textuale concrete. **Discourse analysis** e prezentată drept un fel de „teorie a practicii” (**theory of practice**) un instrument flexibil, în care elemente de semantică, pragmatică, gramatică funcțională (o teorie a limbajului preocupată de discurs, mai degrabă decât de enunț) converg într-un demers ambisios: o analiză multistratificată a discursului dickensian, în care fiecare nivel al limbajului este surprins în manifestarea sa dependentă, pentru ca textul astfel pus în mișcare să apară până la urmă în com-

plexitatea lui polifonică. Deși actul hermeneutic este legitimat de trimiteri frecvente la surse teoretice (Geoffrey Leech, **Semantics. The Study of Meaning**, Penguin Books, 1981 și **Principles of Pragmatics**, Longman, 1983, M.A.K. Halliday, **Functional Grammar**, Arnold, 1994, Jenny Thomas, **An Introduction to Pragmatics**, Longman, 1995), orice model rigid este respins, preferându-se întrepătrunderile și granițele interdisciplinare fluide, în funcție de necesitățile interpretative.

Atenția autoarei glisează de la opțiunile lexicale prezente în text la specificul genurilor literare până la chestiuni mult mai largi, cum ar fi deconstruirea conceptului de istorie în romanul **Barnaby Rudge**. Pretutendeni însă este pus în evidență principiul de coerență generală a discursului, presupus a nu lipsi din nici un text major (în **Marile speranțe**, de exemplu, acest principiu care ordonează țesătura narativă ar fi „numele tatălui”).

Discourse analysis aduce surprize interesante ce decurg dintr-o sondare temeinică și sistematică a textului, pe care analistul are răbdarea să-l așeze sub o lentilă măritoare și să-i descopere astfel mecanismul intim, adică rațiunile structurale pentru care textul produce anumite interpretări, iar nu altele. Aflăm astfel că însuflețirea neobișnuită, frapantă, de care sunt cuprinse obiectele în lumea ficțiunii lui Dickens, se explică prin faptul riguros demonstrabil că nu numai un subiect, ci și un obiect poate fi **activity participant**, pasivitatea tradițională a obiectelor fiind astfel contrazisă. Iată cum aplicarea conceptelor gramaticii generativ-transformaționale pe texte literare poate da naștere la interpretări inedite, însă niciodată risicate, fiindcă noile aspecte astfel relevate apar întotdeauna fie ca trăsături intrinseci ale discursului analizat, fie ca reflexe ale unei intertextualități atent reconstruite. Semioza nelimitată și conceptul de derivă al lui Derrida sunt privite cu scepticism; **discourse analysis** restrânge proliferarea infinită a sensului proclamată de poststructuraliști, impunând constrângeri contextuale.

Reificarea proceselor sufletești, identificarea gesturilor erotice cu zelul manufacturier al întreprinzătorului producător de bunuri sunt aspecte surprinse într-un fragment al romanului **Timpuri grele**,

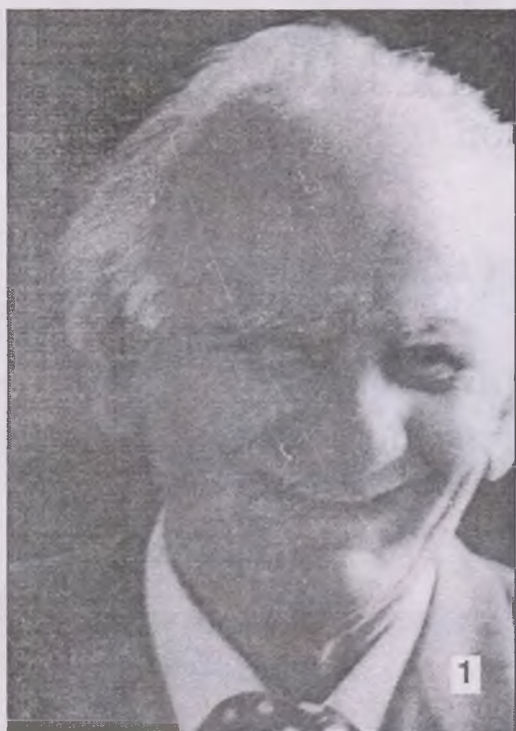

validitatea lor dovedită de o analiză minuțioasă a discursului după modelul funcțional al lui Halliday, fiind în același timp confirmată de mentalitatea victoriană.

Luat în ansamblu, studiul doamnei conferențiar doctor Maria-Ana Tupan oferă o imagine împrăștiată a lui Dickens, care nu mai e autorul omniscient al interpretărilor canonice, ci apare drept un deschizător de drumuri în proza modernistă, un deconstructor al noțiunii de eu stabil și unitar, și un maestru al heteroglosiei, al împletirii de voci contradictorii într-un discurs narativ polimorf.

A Discourse Analyst's Charles Dickens este totodată și un manual, bineînțeles unul de nivel superior, calitate pe care i-o conferă câteva elemente de conținut. Cele trei capitole, dedicate romanelor **Barnaby Rudge**, **Casa umbrelor** și **Marile speranțe**, sunt urmate de exerciții și propuneri de teme pentru eventuale eseuri, iar cartea se încheie cu un glosar în care sunt explicate majoritatea conceptelor folosite. Scopul urmărit prin aceste măsuri didactice ar fi însușirea de către cititor a metodelor și terminologiei critice în vederea aplicării lor creative pe alte texte literare.

Adăugând la considerațiile de până acum calitățile de stil, pe care cititorul urmează să le descopere la lectură, cartea doamnei Maria-Ana Tupan este un autentic eveniment editorial.

1). Geo Bogza se amuza adesea de ceea ce lansa - pe diverse unde - Stejarul din Scornicești.

2). *Funcționarul destinului* (piesa de teatru a lui Horia Gârbea) și-a intrat în rol la Teatru Foarte Mic. În imagine, dramaturgul.

3). O scenă din alte vremuri: laolaltă, Gabriela Negreanu, Laurențiu Ulici, Eugen Simion, Florin Iaru și alții.

4). Cassian Maria Spiridon (redactorul-șef, al „Convorbirilor literare“) se mai ademeneste un colaborator: Bujor Nedelcovici.

5). Ascultându-l pe Cristian Tudor Popescu, Georgeta Dimisianu e tot mai uimită!

